

NOVEMBER '82
nummer 5
verschijnt tenminste
zesmaal per jaar

thema

MIO

mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

samenwerkende bewonersorganisaties in de stadsvernieuwing

-1-

Een thema-nummer over samenwerkende bewonersorganisaties in de stadsvernieuwing. Eén thema-nummer? Met pijn en moeite zal het vele binnengekomen materiaal in twee nummers geperst kunnen worden. De vraag "hoe zit dat met jullie oude stadswijken-overleg?" werd ruimschoots beantwoord. In deze editie onder meer Amsterdam, Alkmaar, Apeldoorn, Leeuwarden en Utrecht.

Woningwetwoningen verkopen aan de huurder is een groot ideeël goed volgens kamerlid Pol de Beer (VVD) en een zo lang mogelijk te vermijden kwaad volgens kamerlid Wilfried de Pree (PvdA). Lees dus over de voorgenomen verkoop van woningen in de gemeente Emmen.

Uitgebreide aandacht voor de positie van vrouwen in de stadsvernieuwing, lees het verhaal uit Nijmegen.

Oude Stadswijken Overleg
ondersteunings-
instituut

ondersteuningsinstituut welzijnswerk woonstad

schiedese Vereniging Opbouwwerk

opbouwwerk in de stad
stadsvernieuwing, ondersteuning

inhoud

Ten geleide	3
Utrecht	4
Zaanstad	5
Apeldoorn	8
Vragen aan politici	9
Woonlasten	12
Amsterdam	14
Enschede	22
Maastricht	24
Leeuwarden	27
Dordrecht	31
Alkmaar	34
Deskundigheid	35
Emmen	38
Vrouwen	41

BETAALBAARHEID VAN HET WONEN STAAT CENTRAAL

ten geleide

Voor U ligt een themanummer van Mededelingen Opbouwwerk over "Samenwerking van bewonersorganisaties in de stadsvernieuwing". Vanwege het overstelpend aantal reacties dat is binnengekomen hebben de samenstellers besloten om het in twee keer uit te brengen. Het tweede deel zal eind januari 1983 verschijnen.

De hoeveelheid reacties omvat een breed scala van organisaties. Naar vorm kan men twee soorten verhalen aantreffen: enerzijds over de voorwaarden om te komen tot een samenwerking tussen bewonersorganisaties (Utrecht); anderzijds over aktievormen die diverse organisaties hanteren (Alkmaar). Naast en in samenhang met deze vorm-variant staat de inhoudelijke problematiek van de stads- en dorpsvernieuwing permanent centraal. BETAALBAARHEID van het wonen is het centrale gegeven wat in alle artikelen naar voren komt.

Men zou kunnen stellen dat voor kort de bewoners "vochten" voor stadsvernieuwing en dat nu onder druk van de stijgende woonlasten en dalende inkomens bewoners zich gaan afkeren van ingrijpende woningverbetering.

Wil een samenwerkingsverband van bewonersorganisaties slagen dan moet het dienstbaar zijn aan de direct betrokkenen.

Twee samenwerkingsmogelijkheden springen eruit: enerzijds op thema's waarop aparte werkgroepen zich organiseren samengesteld uit leden van allerlei buurt/wijkorganisaties (Amsterdam); anderzijds een breed overleg, ad-hoc en/of permanent wat "re-ageert" op akties van gemeentewege.

Op welke manier men zich ook organiseert; technisch-inhoudelijke ondersteuning van het samenwerkingsverband blijkt in de meeste gevallen een essentiële voorwaarde om duurzaam resultaat te kunnen boeken.

Niet in de laatste plaats hangt dit samen met een complexe regelgeving m.b.t. stads- en dorpsvernieuwing.

In een aantal gevallen wordt de "dienstbaarheid" t.a.v. bewonersorganisaties ook uitgedrukt in het verzorgen van scholingskursussen voor bewonersgroepen die werkzaam zijn in de stadsvernieuwingsgebieden.

Daarnaast speelt ook schriftelijke informatie bij een aantal organisaties ook een belangrijke rol.

De samenstellers van dit themanummer hebben aan de hand van de binnengekomen reacties een 4-tal vragen voorgelegd aan de stadsvernieuwingsspecialisten van de vier grote fracties in de Tweede Kamer. De vragen en de reacties treft U in dit themanummer aan.

Het ligt in de bedoeling om in het tweede deel van dit themanummer een aantal bewonersorganisaties kommentaar te laten leveren op de antwoorden van de kamerleden.

*De samenstellers
Den Haag, november 1982*

*Kontaktadres:
Bart Lammers
Prins Mauritslaan 26,
2282 LS Den Haag
070-521354*

HOGE WOONLASTEN BELEMMEREN STADSVERNIEUWING

Hoge woonlasten brengen niet alleen huurders en eigenaar-bewoners van met name nieuwe en gerenoveerde woningen in de problemen. Ze belemmeren ook de stadsvernieuwing. De Samenwerkende Utrechtse Wijk- en Aktiekomitees (SUWK) hebben de stijgende woonlasten dan ook de hoogste prioriteit gegeven in hun activiteiten.

In de SUWK hebben de Utrechtse wijk- en buurtkomitees hun krachten gebundeld. De activiteiten van de SUWK worden begeleid vanuit het sekretariaat. Het sekretariaat heeft zich beziggehouden met de hoge woonlasten, contacten met het FNV, de inzet voor een kabelexperiment en de aanpak van bodemvervuiling. Daarnaast bestaan de werkzaamheden voornamelijk uit het maken van een krant en het geven van scholing aan de Utrechtse komitees.

In de SUWK-krant gaat het vooral om informatie-uitwisseling tussen de komitees over acties, informatie over algemene SUWK-vergaderingen plus agenda van andere acties en vergaderingen, verslag van contacten met komitees in andere steden en informatie over landelijk en plaatselijk overheidsbeleid rond wonen. De krant mag dan, zoals blijkt uit de reacties redelijk in een behoefte voorzien, veel hulp in de redactie komt er uit de komitees nog niet, zodat de krant bijna geheel door de sekretariaatsleden wordt volgeschreven.

Basisscholing

Al een aantal jaren organiseert de SUWK met behulp van de stkie stadsvernieuwing van het sociaal-kultureel centrum de Kargadoor een basisscholing. De scholing is bedoeld voor komiteeleden en andere actieve bewoners. Ze is gericht op het geven van informatie, het belichten van achtergronden en het uitwisselen van ervaringen en tussen de deelnemers onderling. Vooral aan dat laatste en aan organisatievormen in wijken is ruim aandacht besteed in de scholing. Ook voor de komende jaren wil de SUWK doorgaan met de scholing.

De toekomst van de scholing is echter nogal onzeker. De ondersteuning door de sektie stadsvernieuwing van de Kargadoor lijkt te verdwijnen ten gevolge van de bezuinigingen door de gemeente. Die dreigen de Kargadoor de das om te doen. De ondersteuning is met name organisatorisch zo belangrijk, dat zonder dat de scholing zijn langste tijd wel eens gehad kan hebben.

De samenwerking met het FNV richt zich met name op het werkgelegenheidsaspect van de woningbouw. Konkrete uitwerking daarvan lijkt zich voorlopig te beperken tot uitwerken van plannen tot het bebouwen van open gaten in de stad. Met name gaten, waarvoor al plannen zijn uitgedacht, maar die om wat voor reden dan ook niet zijn uitgevoerd. Per open gat zou er een samenwerkingsvorm kunnen komen tussen Bouwbond en komitee. Er zijn nog veel vragen, maar het initiatief lijkt veelbelovend.

Op initiatief van enkele komitees van wijken die geplaagd werden door bodemvervuiling is er een overleg gekomen van de komitees van wijken met gifproblemen. Er is een informatiecentrum voor bodemvervuiling opgericht van waaruit de berichten van de belangrijke acties of bijeenkomsten aan alle betrokken komitees worden doorgegeven. Onder

druk van de komitees heeft de gemeente al besloten om geld voor afgraving van giftige grond uit te trekken. Daardoor lijken de problemen voorlopig uit het zicht geschoven.

De toekomst van de SUWK lijkt bepaald te worden, door wat er met de Kargadoor gaat gebeuren. De SUWK heeft geen eigen inkomsten. Men steunt erg op de Kargadoor. Nu het voortbestaan van de Kargadoor bedreigd wordt door gemeentelijke bezuinigingen zet de SUWK dan ook al zijn krachten in om de ondergang van het centrum te voorkomen.

*Samenwerkende Utrechtse Wijken
en Aktie Komitees (SUWK),
Chiel Rotier, Oude Gracht 36,
3511 AP Utrecht.
Tel. 030-314876.*

VRAAG NAAR DESKUNDIGE ONDERSTEUNING STEEDS GROTER

Halverwege de zeventiger jaren is de gemeente Zaanstad zich serieus bezig gaan houden met de aanpak van de stadsvernieuwing. Een tweetal buurten, de Transvaalbuurt en de Russische Buurt, werden gericht aangepakt. Een van de uitgangspunten was hierbij dat ook de bewoners van deze wijken hierbij betrokken moesten worden. De erkenning dat ook bewoners een belangrijke rol moeten en kunnen vervullen is uiteraard ook hier pas na veel moeite en strijd bereikt.

Al spoedig bleek dat de bewoners, die zich inmiddels op buurtniveau hadden georganiseerd, dringend behoefte aan deskundige ondersteuning hadden om adequaat te kunnen participeren in de voorbereiding en uitvoering van de stadsvernieuwing in hun buurt. Bij het Welzijnsgaan, de voorloper van het huidige Ondersteuningsinstituut, werd daarom een konsulent stadsvernieuwing aangesteld, welke tot taak had de bewoners van de Transvaalbuurt en de Russische Buurt deskundige ondersteuning te verlenen.

Al snel begonnen de stadsvernieuwingsactiviteiten in Zaanstad zich uit te breiden, nieuwe buurten zoals de Westzanerdijkbuurt, Krommenie-Oost en het Koogerpark werden aangepakt, woningbouwverenigingen begonnen renovatieplannen te ontwikkelen, enzovoort. Al spoedig bleek het dan ook nodig om een tweede konsulent in dienst te nemen, wat eind 1979 gerealiseerd kon worden.

Ontstaan van het stedelijk overleg

Door de beide stadsvernieuwingskonsulenten werd aan de vijf hierboven genoemde stadsvernieuwingsgebieden min of meer permanente ondersteuning gegeven en daarnaast werd incidenteel ondersteuning gegeven aan groepen en individuen in andere delen van Zaanstad, welke werden gekonfronteerd met stadsvernieuwingsproblematiek of aanverwante problemen. Door de stedelijke functie van de konsulenten konden zij enigszins de grote lijnen van de stadsvernieuwing overzien en ontvonden - uiteraard - dat er voor de verschillende buurten vele gemeenschappelijke kanten aan de stadsvernieuwingsproblematiek zaten. Om hier op een goede manier op in te kunnen spelen en recht te blijven

doen aan hun ondersteunende functie, was het vinden van een platform waarop het mogelijk zou zijn om ervaringen uit te wisselen tussen de verschillende buurten en zonodig gezamenlijke standpunten in te nemen in belangrijke kwesties, absoluut noodzakelijk.

In januari 1980 namen beide konsulenten het initiatief om alle bewonersgroepen, buurtorganisaties, buurt- en klubhuizen, die te maken hadden met stadsvernieuwing in Zaanstad, uit te nodigen voor een gemeenschappelijke vergadering. Hun voorstel was om te komen tot de oprichting van een stedelijk overleg, waarbij iedere groep uit de oude stadsdelen, hoe hecht of hoe slecht ook georganiseerd, die zich met wering en verval en verbetering van het leefmilieu bezig hield, zich kon aansluiten. De konkrete aanleiding om juist op dat tijdstip te trachten het stedelijke overleg van de grond te krijgen, was de verschijning van een gemeentelijke nota, getiteld: "Organisatie van de Zaanstadsvernieuwing", waarin de gemeente aangaf hoe zij zich voorstelde de ambtelijke organisatie voor de stadsvernieuwing te organiseren en wat hierbij de rol van de bewonersorganisaties zou moeten zijn. Een voor de bewoners van de stadsvernieuwinggebieden uitermate belangrijke nota dus.

Op de door de konsulenten belegde vergadering waren vertegenwoordigers van een negental bewonersorganisaties aanwezig.

Uit de discussie over het nut van een stedelijk overleg kwam duidelijk naar voren dat iedereen de noodzaak om regelmatig over gemeenschappelijke problemen en oplossingen in de stadsvernieuwing te overleggen onderschreef. Hiertoe werden direkt diverse konkrete punten aangegeven.

Wat de structuur van het overleg betrof was iedereen het er over eens dat de buurtorganisatie de zelfstandige en doorslaggevende instellingen in de kontakten naar buiten moesten blijven. Het stedelijk overleg zou geen nieuw stedelijk orgaan met mandaat uit de verschillende buurten worden. Het accent moest op de buurten blijven liggen.

Alleen al om te voorkomen dat vanuit de schaarse capaciteit van buurtorganisaties ook nog energie in een stedelijk orgaan gestoken zou moeten worden.

Vanaf dat moment zijn meestal op aangeven van de konsulenten stadsvernieuwing vergaderingen uitgeschreven waarop alle aangesloten buurten werden uitgenodigd. Het was hun eigen keus of hun opbouwwerker erbij betrokken zou worden.

Uiteraard kunnen de buurtorganisaties ook zelf te kennen geven dat ze wel eens op stedelijk niveau met bepaalde andere buurten over een specifiek onderwerp willen overleggen.

Het resultaat van die avond, 14 februari 1980, was dat er een stedelijk overleg buurtvernieuwing werd opgericht. De konsulenten stadsvernieuwing namen het sekretariaat voor hun rekening.

Aktiviteiten

In de ruim twee jaar welke liggen tussen de oprichting van het stedelijk overleg en nu, heeft het stedelijk overleg zich een duidelijke en belangrijke plaats binnen het stadsvernieuwing gebeuren van Zaanstad verworven. Zo werden onder auspiciën van het stedelijk overleg jaarlijks kursussen stadsvernieuwing georganiseerd, welke waren bedoeld voor vrijwilligers in de buurtorganisaties om hen enigszins wegwijs te maken in stadsvernieuwingland.

Daarnaast werd uitvoerig gediskussieerd over diverse nota's en werden er uitgaves verzorgd waarin gemeentelijk beleid of het functioneren van diensten werden bekritiseerd; met name het woningkwaliteitsonderzoek was een duidelijke rede.

Naar aanleiding van het bezoek van de toenmalige minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de heer Beelaerts van Blokland, werd door het stedelijk overleg een foto/tekstboek vervaardigd, waarin een aantal hoofdproblemen van de Zaanse stadsvernieuwing in woord en beeld werden aangegeven, en welk boek de minister tijdens zijn bezoek werd aangeboden.

Een andere uitgave van het stedelijk overleg was het "Bewoningskwaliteitsonderzoek", een nota met kritiek op de wijze waarop door de gemeente het woningkwaliteitsonderzoek werd uitgevoerd en suggesties voor een andere aanpak.

Ook door de gemeente Zaanstad werd het stedelijk overleg steeds meer serieus genomen, wat ondermeer resulteerde in een verzoek van de gemeente om, met een groot aantal andere organisaties en instellingen een reactie te geven op de gemeentelijke nota's "Beheer Bestaande Bouw" en "Interimnota Volkshuisvesting".

De door de gemeente in deze nota's gedane voorstellen voor toekomstig beleid zijn in het stedelijk overleg uitvoerig bediscussieerd en bleken voor het stedelijk overleg onaanvaardbaar. Via schriftelijke reacties en een gerichte lobby binnen de gemeenteraad werden beide nota's - mede door de inspanningen van het stedelijk overleg - ingrijpend gewijzigd in de door het stedelijk overleg gewenste richting.

Al met al was er tot voor kort nauwelijks sprake van een organisatie "stedelijk overleg". Het functioneerde al naar gelang de behoefte. Een bijkomend "voordeel" van deze werkwijze is de ongrijpbaarheid van het geheel door een gemeentebestuur. Het is voor een wethouder vaak eenvoudiger zich te verstaan met een stedelijke organisatie. Dat is in deze vorm niet mogelijk; de autonomie ligt in de buurtwten waar een wethouder zich dan ook dient te verantwoorden.

De toekomst van het stedelijk overleg

De laatste tijd is het stedelijk overleg weer uitgebreid met een aantal nieuwe buurten en groepen, dit door de zich steeds uitbreidende stadsvernieuwingsactiviteiten binnen Zaanstad. Daarnaast wordt ook de vraag naar deskundige ondersteuning steeds groter, waardoor een overbelasting van de konsulenten stadsvernieuwing dreigt te ontstaan, wat weer tengevolge heeft dat hulpvragen onbeantwoord moeten blijven. Binnen het stedelijk overleg is daarom een discussie gestart hoe dit probleem moet worden opgelost en welke de rol is, of zou kunnen zijn, van het stedelijk overleg in deze.

Gedacht wordt bijvoorbeeld om het stedelijk overleg in samenwerking met de beide konsulenten meer een stedelijke adviesfunctie te geven. Vraag hierbij is dan echter onder andere wat dit voor consequentie zal hebben voor de vorm en inhoud van de op dit moment verleende ondersteuning.

Stof tot discussie is er dus volop, maar hoe het stedelijk overleg er in de toekomst dan ook uit zal zien, een ieder is het er wel over eens dat het stedelijk overleg een belangrijke functie binnen het hele stadsvernieuwingsgebeuren in Zaanstad heeft en zal behouden.

*Stedelijk Overleg Buurtvernieuwingsgroepen Zaanstad
p/a Koningin Julianaweg 8,
1502 DZ Zaandam
tel. 075 - 123460*

INTENSIEVE RELATIE MET OPBOUWERK

Onder de kernachtige naam BASTA opereren in Apeldoorn de Bewoners Actiegroepen Stadsvernieuwing Apeldoorn. BASTA is samengesteld uit vertegenwoordigers van zelfstandige bewonerscommissies en -komitees en belangenverenigingen. De vereniging bestaat sinds 1977. Aanleiding tot de oprichting was de behoefte van mensen uit verschillende buurtcommissies die met renovatie te maken hadden, om ervaringen en informatie uit te wisselen. Dat leidde tot een zelfstandige plaatselijke belangenorganisatie. De bedoeling van BASTA is bewonersgroepen te bundelen om zo de positie van de bewoners in de stadsvernieuwing te versterken en elkaar te steunen. Ook individuele bewoners kunnen terecht bij BASTA.

Op de maandelijks vergaderingen van BASTA gaat het naast het zoeken van oplossingen voor actuele problemen ook om het behandelen van onderwerpen ten einde meer inzicht te krijgen in de stadsvernieuwing. BASTA zorgt voor de verspreiding van actueel nieuws, zodat bewonersgroepen op de hoogte blijven van de ontwikkelingen op dat gebied. Verder verleent de vereniging informatie en bijstand. Zo heeft BASTA onder andere zijn steentje bijgedragen in een actie tegen verhoging van de gasprijzen, het maatschappelijk werk in de stadsvernieuwing, verhuiskostenvergoeding bij renovatie, en renovatiecontracten.

BASTA onderhoudt contacten met de gemeente, de woningbouwverenigingen, het maatschappelijk werk en het opbouwwerk in de stadsvernieuwing. Vooral de samenwerking tussen de twee laatst genoemde werksoorten speelt in Apeldoorn een grote rol. De relatie van BASTA met het opbouwwerk is vrij intensief. Met het maatschappelijk werk onderhoudt men regelmatig contact.

BASTA kampt in Apeldoorn met wat gebrek aan bekendheid. Men heeft zich dan ook voorgenomen daar de komende tijd wat aan te doen. Men denkt daarbij aan een regelmatig overzicht van de werkzaamheden in de plaatselijke krant en een eigen periodiek. Het bestuur heeft een eenvoudige folder gemaakt waarin kort en bondig het hoe en wat van de vereniging wordt weergegeven.

*Bewoners Actiegroepen Stadsvernieuwing Apeldoorn (BASTA),
Johan Kruithof, Hoofdstraat 179,
6311 AZ Apeldoorn.
Tel. 055-219644.*

4 VRAGEN AAN EEN REGERINGS-PARTIJ EN EEN OPPOSITIE-PARTIJ

De Kamerleden Pol de Beer (VVD) en Wilfried De Pree (PvdA) antwoorden

politici

Uit het vele materiaal dat voor dit thema-nummer beschikbaar kwam, hebben de samenstellers van dit M.O.-thema enkele vragen "gevist" om die voor te leggen aan politici. Oud-minister Erwin Nypels (D'66) bleek wegens een korte vakantie niet bereikbaar; en CDA-specialist Stef Dijkman was niet tot antwoorden te bewegen. Dat waren wel Dr. Wilfried De Pree van de Partij van de Arbeid en L. (Pol) de Beer van de VVD.

Tot voor enkele jaren "vochten" bewoners voor stadsvernieuwing. Onder de druk van stijgende woonlasten en dalende inkomens lijken mensen zich af te gaan keren van "ingrijpende" verbeteringen. De vraag is hoe de politiek zich t.a.v. deze ontwikkeling opstelt:

De Beer (VVD): Veel meer dan voorheen zal nu gelet moeten worden op wat de bewoners zelf als verbetering van de woning (en omgeving) wensen; en niet wat eens of andere autoriteit vindt dat moet gebeuren. Meestal gaat het dan in de richting van grondig groot onderhoud en enige bescheiden verbeteringen, tegen een zeer matige huurverhoging. Het regeerakkoord is daarop ook gericht.

De Pree (PvdA): Het is helaas waar dat de stadsvernieuwing dreigt te stagneren omdat de bewoners als gevolg van de financiële consequenties ingrijpende woningverbetering niet zien zitten. Ingrijpende verbeteringen kunnen wellicht bijdragen aan het terugdringen van het energie-gebruik (o.m. bij het aanbrengen van deugdelijke isolatie). Pasklare oplossingen zie ik niet, maar toch een paar opmerkingen: wat betreft de woningverbetering zal een lager niveau gekozen moeten worden waarbij het vooral zal gaan om (achterstallig) onderhoud. Zelfwerkzaamheid moet worden gestimuleerd en met name voor wat betreft de laagste inkomens en uitkeringen mag de Huursubsidie niet worden aangetast, terwijl deze subsidie zo snel mogelijk een wettelijke basis moet krijgen.

De roep om allerlei zaken meer in "eigen hand" te kunnen nemen en te kunnen beschikken over "eigen deskundigen" en "eigen budget" neemt eerder toe dan af. Tegelijkertijd worden de mogelijkheden op dit terrein steeds verdergaand beperkt door minder financiële mogelijkheden enerzijds en verdergaande regelgeving anderzijds. Wat moet er gebeuren?

De Beer (VVD): Verstandige gemeenten zullen inzien dat zij zelf kostbare tijd en mankracht kunnen sparen als zij de bewoners en andere belanghebbenden (bijv. winkeliers) zéér vroegtijdig betrekken bij het beslissings-proces. De noodzakelijke middelen voor deze participatie kunnen en moeten dan ook uit het gemeentelijke budget worden bestemd.

De Pree (PvdA): Uit oogpunt van inspraak en democratisering blijft het kunnen beschikken over eigen deskundigheid van bewoners-groepen hard nodig. Bovendien zou het hier en daar zelfs tot kostenbesparing en betere kwaliteit kunnen leiden (hoe meer mensen creatief meedenken, hoe meer kans op goede ideeën). Uit een oogpunt van kostenbeheersing zou het m.i. geen kwaad kunnen om op lokaal niveau te bespreken welke taken in het kader van b.v. planvoorbereiding worden verricht door het gemeentelijk apparaat en welke zaken door bewoners-groepen.

Dat kan voorkómen dat er werkzaamheden onnodig "dubbel" gedaan worden.

De concrete uitwerking van de versterking van de positie van bewoners bij verbetering is een taak van de gemeente en niet van de rijksoverheid.

Geprest door financiële noodzaak overwegen thans nogal wat gemeentebesturen om delen van het gemeentelijk woningbezit af te stoten (b.v. recente publiciteit rond Emmen). Hoe wordt die ontwikkeling politiek beoordeeld? En - wanneer dat een "trend" wordt - hoe zit het met waarborgen (b.v. rond kwaliteit en beheer)?

De Beer (VVD): Dat is een positieve ontwikkeling. De VVD is zelfs voorstander van een kooprecht voor zittende huurders; en wel uit ideële overwegingen en niet zozeer financiële. Ook is sprake van een algemeen volkshuisvestingsbelang; eigenaar-bewoners onderhouden het woningbestand in het algemeen beter dan verhuurders. Wel moet de eigenaar-bewoner betere risico-bescherming krijgen. Dit hoeft niet per sé d.m.v. "maatschappelijk gebonden eigendom". Liever denken wij aan andere hypotheekvormen, verzekering tegen minder inkomen, individuele koopsubsidies en betere garantie-regelingen.

De Pree (PvdA): Het afstoten van gemeentelijk woningbezit aan de zittende huurder wijzen wij af. De problemen waarvoor gemeentebesturen staan, zijn reëel, maar allereerst moet gezocht worden naar andere mogelijkheden. Het verkrijgen van een renteloze lening van het Rijk wanneer de Algemene Bedrijfsreserve onder het minimum daalt, omzien naar mogelijkheden om de bedrijfs-reserves van corporaties aan te wenden enz..

In het uiterste geval zou gezien kunnen en moeten worden of een vorm tussen huur en koop in, zoals bij "maatschappelijk gebonden eigendom" geen mogelijkheid biedt; daarbij kan het beheer en het onderhoud gewaarborgd worden en wordt voorkomen dat kopers in een situatie terecht komen die ze tot "spijt-optanten" maakt met alle kwalijke gevolgen van dien. Uit een oogpunt van volkshuisvesting is de verkoop van woningwetwoningen ongewenst, hoe je het ook wendt of keert, worden daardoor veelal betaalbare woningen onttrokken aan het huurwoningenbestand, terwijl er aan die categorie nu juist zo'n behoefte is.

De Memorie van Toelichting op de CRM-begroting '83 (thans WVC-begroting '83) staat o.m. te lezen (blz. 101) dat naast inspraak en medezeggenschap aandacht geschonken zal gaan worden aan het zelf(mede-)beheer van het woon-milieu door bewoners. Hoe kijken beide HH. politici daar tegen aan en hoe zien zij de samenhangen tussen VRO(M) en WVC?

De Beer (VVD): Iedere grotere betrokkenheid van bewoners bij het woonmilieu wordt door ons positief gewaardeerd. Het verbetert het functioneren van de democratie en leidt tot betere concrete resultaten (meer kind-vriendelijke omgevingen, vermindering vandalisme enz.). Mede-beheer houdt echter ook in: het mede dragen van financiële verantwoordelijkheid! uiteraard binnen redelijke grenzen. Overigens: de beste vorm van (mede)beheer is volle eigendom. Daarom is de VVD ook voor bevordering van het eigen woningbezit.

De Pree (PvdA): Het verruimen van de mogelijkheden van bewoners tot medebeheer van het woon-milieu is een goede zaak, en het is van belang dat er op dat terrein wordt geëxperimenteerd. Het zal met name op lokaal niveau moeten worden beoordeeld wat er op wijk- en buurniveau mogelijk en wenselijk is. Wellicht zijn grote gemeenten bereid democratisch gekozen wijk- en of buurtraden te betrekken bij het mede-beheer van de woonomgeving.

WOONLASTEN OMLAAG

De samenstelling van een thema-nummer als dit (dat bovendien vanwege het vele materiaal in twee étappes moet verschijnen) is een langdurige aanleggenheid. En inspelen op de meest actuele gebeurtenissen is er dan ook nauwelijks bij. Zo'n belangrijke actuele gebeurtenis is de Grote Woonlasten Manifestatie die op 1 december in Den Haag wordt gehouden. (Net voor of na de dag dat dit thema-nummer zal verschijnen). 's-Middags vindt er dan een hoorzitting plaats in de Tweede Kamer en 's-avonds een grote manifestatie in Amicitia. Door middel van een "woonlastenkrant" hebben de bewoners-organisaties opgeroepen tot deelname hieraan. Een krant die gezamenlijk werd uitgegeven met de Gemeentebesturen en Federaties van Woningbouwverenigingen in de vier grote steden. Het gaat om een simpel, maar keihard probleem: de onbetaalbaarheid van de woonlasten voor grote groepen mensen, niet alleen in de stadsvernieuwing, maar ook in tal van keurige nieuwbouwwijken. En het Regeer-akkoord bevat verstrekkingen verdere verslechtering voor deze situatie. In het tweede deel van dit thema-nummer (dat in januari verschijnt) zal verder op de Manifestatie en de resultaten daarvan worden ingegaan.

MANIFESTATIE IN OVERIJSSSEL

In Overijssel heeft het Buurtbewoners Overleg Stadsvernieuwing vastgesteld dat er in die provincie nogal wat woningen zijn die verbeterd (groot onderhoud/renovatie) of vervangen moeten worden (vervangende nieuwbouw). Maar van het Ministerie mag slechts een klein gedeelte van de plannen uitgevoerd worden omdat het grootste deel van de beschikbare gelden naar het westen van het land gaat. Dit tezamen met het feit dat de woonlasten steeds hoger worden en dat bewoners meer te vertellen moeten krijgen over zaken die hun woning betreffen, vormt de aanleiding tot het organiseren van een MANIFESTATIE op zaterdag 18 december 1982 in Hengelo.

Hier bestaat de gelegenheid om elkaar in kennis te stellen van de manier waarop elders (in de provincie) door bewonersgroepen aan bovengenoemde thema's gewerkt wordt. Er worden enkele marktkramen ingericht.

Ook wordt aan een aantal uitgenodigde prominenten (de minister, een gedeputeerde, wethouders, bouwverenigingen, enz.) een toelichting gegeven en er zullen hen een aantal eisen worden voorgelegd.

De dag duurt van 11 uur 's morgens tot ongeveer 4 uur in de middag. Inlichtingen bij Buurtbewoners Overleg Overijssel Stadsvernieuwing (BOOS).

BOOS,
Kosterstraat 4, 7415 SV
Deventer, tel. 05700-33232
Drienerstraat 39, 7551 HK
Hengelo, tel. 074-426225.

BROCHURE OVER ONDERZOEK NAAR WOONLASTEN

woonlasten

Begin december komt de NOW met een brochure over onderzoek naar woonlasten. De brochure is tot stand gekomen in samenwerking met het LOS, met het Instituut voor Normen en Waarden uit Rotterdam en diverse mensen die in de praktijk van de stadsvernieuwing werken.

Hoofdonderdeel van de brochure is de vergelijking van de verschillende typen onderzoek variërend van huuronderzoek tot uitgebreid bestedingsonderzoek. Dit naast elkaar zetten gebeurt aan de hand van onderzoeken, die in de praktijk al zijn verricht.

Diverse tips en aanbevelingen worden gedaan over woonlastenonderzoek. Er is een begrippenlijst en een literatuuroverzicht opgenomen.

In de brochure wordt de stelling verdedigd, dat onderzoek géén vervanging van allerlei woonlastenakties kan en moet zijn. Onderzoek kan een belangrijk hulpmiddel zijn om huureisen vóóraf te stellen of achteraf. In enkele gevallen leidt onderzoek samen met acties tot minder ingrijpende stadsvernieuwingsmaatregelen, bijvoorbeeld onderhoud in plaats van renovatie.

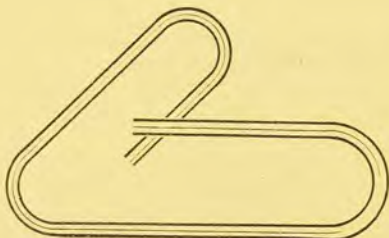
De prijsontwikkeling van de woonlasten is zeer onrustbarend, niet alleen in stadsvernieuwingsgebieden, maar ook in de recent opgeleverde nieuwbouw in uitbreidingsgebieden. Mogelijkheden om goedkoper te bouwen -zonder acceptabel verlies van kwaliteit van nieuwbouw of renovatie- zijn er nauwelijks. De laagstbetaalden worden en zijn (opnieuw) het kind van de rekening bij voortzetting van het huidige beleid.

M.i. is de brochure een waardevol werkstuk, vooral voor bewonersorganisaties en bewoners-ondersteunende beroepskrachten. Maar ook "bewoners-vriendelijke" korporaties en gemeentes kunnen er hun voordeel mee doen.

De prijs van de brochure zal ongeveer 10 gulden bedragen (inclusief porti).

Bestellingen kunnen worden gedaan bij het NOW-bureau, telefoon 030-334144.

*Werkverband Volkshuisvesting
NOW,
Hans Brugman.*

AKTIE STAAT OF VALT MET ORGANISATIE VAN BEWONERS IN DE WIJK

Het OBASA is een stedelijk overleg en actieplatform voor bewonerskomitees, die op één of andere manier betrokken zijn bij de stadsvernieuings- en volkshuisvestingsproblemen in Amsterdam. Bewonerskomitees vormen samen het OBASA en zijn opdrachtgevers van de sekretariatsmedewerkers. In 1975 is het OBASA opgericht. Er werd toen afgesproken dat:

- alleen bewonersgroepen/-organisaties aan het OBASA kunnen deelnemen
- het OBASA een open overleg is.

Doel van het OBASA is:

- het ondersteunen en bundelen van acties in de stadsvernieuwing en rond volkshuisvestingszaken
- de mogelijkheid openen van informatie-uitwisseling tussen bewonerskomitees
- het aandragen van achtergrondinformatie o.a. via de krant en de scholing.

Ontwikkeling

In de loop van de jaren heeft het OBASA zich verder ontwikkeld. Was het in de jaren '75 tot '79 zo dat er op stedelijke vergaderingen alle zaken aan de orde kwamen zoals: horizontale verkoop, nieuwbouwhuren enz., nu is het zo dat er allerlei deelgebieden zijn, waarop de komitees samenwerken.

In '75 en '79 bepaalde de stedelijke vergadering wat de OBASA-medewerker moest aanpakken en hoe. Nu zijn er samenwerkingsverbanden op het gebied van: nieuwbouwhuren, stookkosten, renovatie en aanschrijvingsbeleid.

De komitees die bij deze deelgebieden betrokken zijn, bepalen de strategie van de actie en controleren of de medewerker de opdrachten naar behoren uitvoert.

Naast deze activiteiten is er het afgelopen jaar ook weer een scholing georganiseerd en is de krant 7x verschenen.

Medewerkers

Het aantal medewerkers is sinds '75 uitgebreid. Nu is er één vaste formatieplaats en een paar tijdelijke plaatsen. Het probleem met tijdelijke medewerk(st)ers is dat de inwerkingstijd nog al lang is en er kennis en ervaring verloren gaat bij het vertrek van deze medewerk(st)ers. Een groter aantal vaste formatieplaatsen heeft dan ook de voorkeur. Hoewel het aantal medewerk(st)ers is toegenomen, is er toch nog steeds meer te doen dan door de medewerk(st)ers kan worden aangepakt.

Algemene vergadering

Door de veranderde werkwijze - samenwerking per deelgebied - komen de komitees, die samen het OBASA vormen elkaar minder tegen. Voor de organisatie van het OBASA in zijn geheel betekent dit, dat de afweging van wat wel en wat niet aangepakt moet worden in de knel komt. Daarom wordt één maal per jaar een algemene vergadering gehouden, waarvoor alle komitees worden uitgenodigd.

Op deze algemene vergadering worden de activiteiten van het afgelopen jaar besproken, wordt vastgesteld wat het komende jaar zal worden

aangepakt, worden ervaringen tussen de verschillende komitees uitgewisseld. Het is tevens de 'start' van het nieuwe jaar. Op de algemene vergadering wordt ook de nieuwe Koördinatiegroep benoemd.

Koördinatiegroep

De algemene vergadering heeft in 1981 een koördinatiegroep ingesteld. Deze groep komt 1x per maand bijeen. Op deze bijeenkomsten worden de lopende zaken besproken. Er zijn nl. naast de aktiegebieden ook nog andere zaken die bij het sekretariaat terecht komen. De koördinatiegroep bepaalt of er aan bepaalde vormen van overleg, b.v. met de gemeente wordt deelgenomen of niet en beoordeelt de aanpak die niet bij de deelloverleggen zijn ondergebracht.

Aktiegebieden - terugblik en voornemens

Prioriteitstelling in de OBASA-activiteiten

Uitgangspunt voor de activiteiten van het OBASA is het realiseren van zeggenschap van bewoners over hun eigen woon- en leefsituatie; de activiteiten van het OBASA dienen dan ook dienstbaar te zijn aan het werk van de bewonersgroepen in de wijken.

De belangrijkste doelstelling van het OBASA voor de korte termijn is het ondersteunen van akties rond:

- Betaalbaarheid (woonlasten nieuwbouw, huurharmonisatie: o.a. art. 17 H.P.W., huren te verbeteren woningen, individuele huursubsidies, servicekosten, gasprijen, gemeentelijke tarieven).
- Behoud en herstel (aanschrijvingsbeleid, kort gedingen, onderhoudsplannen).

Naast het organiseren van vergaderingen, wanneer nodig, en akties rond bovengenoemde twee punten, zullen de OBASA-medewerkers meer nadruk in hun werkzaamheden leggen op het adviseren van de afzonderlijke bewonersgroepen in de wijk. Immers aktie staat of valt met de organisatie van de bewoners in de wijk.

NIEUWBOUW-HUURAKTIES

Sinds 1976 wordt in de Amsterdamse stadsvernieuwingsbuurten Dapperbuurt, Kinkerbuurt, Bickerseiland en Kattenburg, de zgn. 10% huuraktie gevoerd: 10% van het netto-inkomen aan woonlasten voor de laagstbetaalden. Door deze buurten wordt vanaf '76 op stedelijk niveau gezamenlijk aktie gevoerd, waarover regelmatig op stedelijk niveau overleg plaatsvindt.

Tot het voorjaar '81 konden door bewonersakties processen worden voorkomen. In mei '81 nam de gemeenteraad een isolatie-voorstel aan: Isolatie zonder huurverhoging op Kattenburg en de Roomtuintjes. Met dit besluit zette de gemeenteraad het licht op groen voor de invordering van de schulden t.g.v. de huurakties.

Op Bickerseiland werd overleg gestart tussen woningstichting Lieven de Key en het aktiekomitee de Westelijke Eilanden over het voeren van een proefproces tegen één van de bewoners.

Er werd als uitgangspunt van de aktie en van het proces een woonlastentabel opgesteld met als uitgangspunten de 10%-aktie zoals die in Amsterdam wordt gevoerd en de woonlasteneis van Crooswijk in Rotterdam. Deze laatste gaat uit van 22,7% van het besteedbaar inkomen maximaal aan woonlasten bij een modaal inkomen.

Met woningstichting Lieven de Key werd afgesproken dat bij bewoners die de inhoudingsakte voeren volgens bovenstaande eis geen boedelverkoop en huissuitzettingen zullen plaatsvinden.

Op stedelijk niveau werd het initiatief op het Bickerseiland besproken en de andere buurten zegden hun steun toe.

Vanaf dat moment werd er door de verschillende aktiecomitees gewerkt aan de voorbereiding van het proces tegen Jan Witte, dat in maart 1982 zou plaatsvinden. Er werden een speciale krant en affiches gemaakt. De publiciteitscampagne voor het proces kon een groot succes worden genoemd.

Op donderdag 16 maart '82 vond het uiteindelijke proces plaats. Het verweer van Jan Witte en zijn advocaat werd door de rechter niet gehonoreerd. Tot een veroordeling kwam het echter niet, de rechter vond dat er geen "echt" geschil is tussen de partijen en deed geen uitspraak. De woningbouwstichting Lieven de Key werd, als gevolg van de vele publiciteit rond haar solidariteit met de huurstakingen, in augustus van dit jaar bedreigd met opheffing door minister Nypels.

Op 19 juni willigde de gemeente één van de eisen van de bewonerscomitees in middels het organiseren van een stedelijke hoorzitting over de woonlastenproblematiek. De hoorzitting kwam wel pas na de nodige druk tot stand. Op de hoorzitting werden in het ochtend gedeelte verschillende bewoners uit stadsvernieuwingsgebieden en uitbreidingsgebieden gehoord.

In het middag gedeelte werden organisaties als Konsumenten Kontakt, FNV-Amsterdam, Lieven de Key, federatie van Woningcorporaties gehoord. De verslagen van de hoorzitting zouden worden opgestuurd naar de 2e kamerkommissie volkshuisvesting. Om de woonlastenproblematiek op landelijk niveau wat meer onder de aandacht te brengen werd er tevens besloten om in het najaar gezamenlijk met de drie andere grote steden een hoorzitting te organiseren voor tweede kamerleden.

Voornemens

- Blijvend steun organiseren voor de huuraktievoerders, o.a. via een alarmlijn.
- Steun organiseren voor woningbouwstichting Lieven de Key, wanneer deze daadwerkelijk aangepakt wordt door de Minister.
- Versterken en verbreden van de akties naar andere complexen in de nieuwbouw.

STOOKKOSTENAKTIES

Sinds het najaar van 1980 voert het stedelijk stookkostencomitee akties voor betaalbare energieprijzen. De uitgangspunten waren:

- bevrozing van de gastarieven
- invoering van een 18% lager blokverwarmingstarief.

Blokverwarmingsaktie

Het laatste uitgangspunt werd ondersteund door een gezamenlijke aktie van bewonerscomitees en federatie van woningbouwverenigingen die op 1 januari 1981 van start ging. Voor bewoners die te kennen gaven aan de aktie te willen meedoen, hielden de korporaties § 23,-- in (in 1982 werd dit bedrag § 27,--). Deze aktie werd gevoerd op basis van een tussen federatie en bewonerscomitees gesloten akkoord. De aktie werd begeleid door de stuurgroep blokverwarming, waarin bewoners en federatie gelijk vertegenwoordigd waren.

Het doel van de aktie was het onder druk zetten van de gemeente,

zodat die zich actief achter de eisen zou stellen. Aan de aktie hebben ± 17.000 bewoners meegedaan.

Op 26 mei 1982 besloten de blokverwarmingskomitees om de aktie te laten samengaan met de gemeentelijke inhoudingsaktie (zie onder). Hiervoor waren drie redenen:

- de gemeente had het dubbel vastrecht bij blokverwarming afgeschaft
- de gemeente had 8 miljoen gulden uitgetrokken voor een extra isolatiebijdrage voor blokverwarmde complexen (13.000 woningen)
- er zou een gezamenlijke aktie van gemeente, bewoners en federatie komen tegen de gasprijsverhoging.

Aktie rond het algemene aardgastarief

Een speciale energiekraant is door de buurtkomitees in grote aantallen door de stad verspreid. Op 19 mei '82 besloot de gemeenteraad in het zoveelste debat over deze aktie om de verhoging vanaf 1 januari '82 niet af te dragen aan de Gasunie. In juni is de inhoudingsaktie van de gemeente Amsterdam en het gasbedrijf Zaanstreek-Waterland voor een arbitragekommissie geweest. De arbitragekommissie heeft in de uitspraak bepaald dat de inhoudingsaktie onrechtmatig was. De gemeente Amsterdam heeft besloten de aktie te stoppen.

Landelijke aktie

In de zomer van 1981 werd er door het OBASA een aantal kontakten gelegd met landelijke organisaties, zoals Konsumentenkontakt, Nederlandse Vrouwenbond, Landelijk Energiekomitee, Landelijk Ombudsteam, Stadsvernieuwing, w.a.o.-komitees, bejaardenorganisaties en stookkostenkomitees uit verschillende delen van Nederland. Na gesprekken met de politieke partijen uit de Tweede Kamer werd er op 30 september een hoorzitting georganiseerd over de gasprijs.

Het sekretariaat organiseerde op 17 oktober '81 het eerste landelijk aktieberaad in Utrecht. Er werd besloten een landelijke handtekeningenaktie tegen de gasprijsverhoging van 1 januari 1982 te organiseren. De ondersteuning van het landelijk aktieberaad door het OBASA-sekretariaat werd overgenomen door het LOS.

In april '82 werd de landelijke handtekeningenaktie afgerond op een drukke manifestatie in Amersfoort. Ongeveer 200.000 handtekeningen werden aan minister Terlouw overhandigd. Er werd opgeroepen om openbare debatten van de gemeenteraden te eisen over het standpunt dat zou worden ingenomen op de ledenvergadering van het VEGIN, wanneer er beslist gaat worden over de verhoging in 1983.

Voornemens

- Een aantal komitees gaat mogelijk over tot inhoudingsakties, als de gasprijs opnieuw verhoogd wordt. Er is een draaiboek gemaakt voor een inhoudingsaktie door enige bewonersgroepen.
- De gemeentelijke tarieven zullen aangepakt worden. Te hoge tarieven moeten worden verlaagd. Vrijstelling van een aantal gemeentelijke tarieven voor de lagere inkomens moeten mogelijk worden.

HUUR(VERHOGINGS)AKTIES

Een eerste initiatief tegen de aangekondigde verslechtingen in het huurbeleid is een stedelijke bijeenkomst van huurdersgroepen in april j.l. geweest. Op deze avond zijn mogelijkheden voor akties rond de huurverhoging op een rijtje gezet.

Vanuit het OBASA-sekretariaat werd gezorgd voor informatie (o.a. vertalingen), affiches, weigeringsformulieren en publiciteit o.a. via

een programma op Radio Stad. Net als in 1981 werd er een inventarisatie gemaakt van \pm 50 spreekuren in de stad, er werd informatie gegeven in buurten over het huurbeleid en door de Rechtswinkel werd gedurende 3 weken een telefoonnummer beschikbaar gesteld waar mensen met vragen terecht konden.

Resultaten

- * Ook dit jaar heeft het individueel weigeren van de huurverhoging weer massale vormen aangenomen. In een onlangs door het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening uitgegeven persbericht valt te lezen dat:
 - in 1981 door 23.000 huurders in Amsterdam de huurverhoging is geweigerd;
 - voor 1982 de huurcommissie in Amsterdam 30.000 bezwaarschriften verwacht. Een toename van 30% ten opzichte van 1981.
- * Het is gelukt om de Gemeenteraad zich te laten uitspreken over het huurbeleid en de huurharmonisatie. Zij delen de door huurdersgroepen in Amsterdam geformuleerde kritiek op het huurbeleid in grote lijnen. Toch wijzen B & W van Amsterdam de huurharmonisatie niet af, maar hebben er bij de Minister slechts op aangedrongen de gevolgen hiervan te beperken (b.v. 8% i.p.v. 10%).
- * Van de vakbonden kan helaas niet hetzelfde gezegd worden. Ondanks toezeggingen hebben zij nooit op onze brief gereageerd.
- * In een gesprek met de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties bleek dat de federatie de huurharmonisatie als zodanig niet afwijst. Hij blijkt wel fel tegenstander te zijn van de verplichting invoering van artikel 17 (optrekken van de huur bij huurderswisseling).

Voornemens

- De akties tegen de jaarlijkse huurverhoging en de harmonisatie zullen dit najaar opgestart worden, omdat gebleken is dat we vorig jaar eigenlijk te laat waren.
- Aan de vakbonden, de federatie van woningbouwcorporaties en de gemeente zal gevraagd worden de eisen van de bewoners te ondersteunen.
- Aan de bewonersgroepen zal gevraagd worden actie te voeren tegen de verslechtering van de Huurprijzenwet (art. 17 enz.), waarover dit najaar nog een beslissing genomen wordt.
- De Huurcommissie zal kritisch gevolgd worden.

RENOVATIE VAN VOOROORLOGSE WONINGWETWONINGEN

Sinds '79 wordt er door een groot aantal groepen, bewonerscommissies samengewerkt in een renovatie overleg. Doel van dit overleg is tweerlei: enerzijds het uitwisselen van ervaringen, anderzijds het samen knokken voor betaalbare huren na renovatie.

In september '81 is er overleg gevoerd met de federatie van woningcorporaties, de dienst volkshuisvesting en Schaefer over de gevolgen van het schijvenstelsel bij ingrijpende woningverbetering. Het schijvenstelsel is een verfijning van de 2½%-regeling.

In het overleg met de federatie en de gemeente is van bewonerskant naar voren gebracht dat deze verbetering volstrekt onvoldoende is. De federatie en de gemeente wilden echter bezien hoe het schijvenstelsel in de praktijk uitpakt; d.w.z. minder verbetering, zodanig dat de huur ongeveer uitkomt op de oude vergelijkingshuur.

Na het onderzoek zou dan bekeken moeten worden welke gezamenlijke stappen er gezet moeten worden. Tot nu toe is, ondanks herhaaldelijk aandringen van bewonerskant, er niets meer van de gemeente vernomen.

In het afgelopen jaar zijn de gevolgen van het afschaffen van de vergelijkingshuren duidelijk geworden:

- de stagnatie van de ingrijpende woningverbetering wegens te hoge huren
- verschuiving van renovatieplannen naar onderhoudsbeurten al of niet met kleine geriefsverbetering. Problemen daarbij: uitvoeren van de werkzaamheden tijdens bewoning, te lage of geen onkostenvergoeding voor aangerichte schade, relatief te hoge huurverhoging voor kleine geriefsverbeteringen (zoals keuken, douche).

In april '82 is een avond belegd met gemeenteraadsleden om hierover te praten. Hoewel de leden zichtbaar onder de indruk waren van de problemen kwamen ze niet verder dan de toezegging zo spoedig mogelijk naar de herhuisvestingsregels te kijken.

Voornemens

Het is voor het renovatie-overleg van belang het gemeenschappelijk vast te houden. Genoemd worden als aktiedoelen:

- een betere regeling bij uitvoeren, plannen in bewoonde staat; het op ruimere schaal toepassen van herhuisvesting, wisselwoningen
- een betere regeling voor de herinrichtingskosten en voor de schade, die veroorzaakt wordt tijdens de werkzaamheden.

AANSCHRIJVINGSBELEID EN ACHTERSTALLIG ONDERHOUD

In Amsterdam staan zo'n 150.000 partikuliere huurwoningen. In het algemeen is het onderhoud van deze woningen ernstig verwaarloosd. Dat betekent voor de huurders veel ongerief en vaak hoge stookkosten door tocht en slechte isolatie.

Sinds '79 probeert de gemeente een beleid te ontwikkelen dat actief het verval van de woningen wil aanpakken. Daartoe verscheen in mei 1980 de nota: Aanschrijvingsbeleid in stadsvernieuingsgebieden. Hierop heeft een werkgroep van het OBASA kritiek geleverd. Deze kritiek wordt door 14 bewonerskomitees/wijkcentra onderschreven.

Belangrijkste punten van kritiek:

- de nadruk ligt veel te eenzijdig op de aanpak van de slechtste panden, sloop gevolgd door nieuwbouw staat nog steeds teveel voorop
- er is te weinig aandacht voor het passieve beleid; dat wil zeggen het reageren op de klachten van bewoners
- er is veel te weinig aandacht voor de gordel '20-'40. Bij het huidige beleid zijn dat binnenkort ook stadsvernieuingsbuurten.

De werkgroep van de OBASA doet o.m. de volgende voorstellen:

- aankoop- en aanschrijvingsbeleid moeten beter op elkaar afgestemd worden
- de gemeente moet op grote schaal huizen aankopen nu de prijzen laag zijn.

Voornemens

- *Kort Geding.* Van de mogelijkheden om onderhoud af te dwingen zijn de ervaringen met het kort geding de beste. Het afgelopen jaar zijn er weer tientallen geweest. Vanuit het OBASA zal een actief beleid worden gevoerd om bewoners te informeren over de mogelijkheden met en de problemen van het kort geding. Nader bekeken moet worden of het zinnig is een stedelijk overleg op te zetten van bewonersgroepen die met een kort geding-aktie bezig zijn.
- *Bouw- en Woningtoezicht.* Vanuit het OBASA zal een actief beleid worden gevoerd om bewoners te informeren over de problemen met

en de mogelijkheden van het inschakelen van Bouw- en Woningtoezicht.

- *Woningkommissies.* Door de al eerder genoemde OBASA-werkgroep is ook een voorstel gedaan m.b.t. woningkommissies. Door de werkgroep wordt het instellen van een woningkommissie, waarin alléén bewoners zitting hebben, gezien als een middel om zelf aktiever het achterstallig onderhoud aan te pakken zonder afhankelijk te zijn van de al of niet bereidwilligheid van de inspekteur van Bouw- en Woningtoezicht (BWT). Zo'n woningkommissie moet geheel zelfstandig kunnen werken, d.w.z. het uitbrengen van aanschrijvingen (administratieve rompslomp voor de dienst BWT), het controleren van de gestelde termijnen, het op gang brengen van de uitvoering van gemeentewege.

DE SCHOLING

Voor de derde achtereenvolgende keer organiseerde het OBASA (in samenwerking met het NCDB) in 1982 een scholing. Een scholing die in 9 bijeenkomsten een 'vogelvlucht-introductie' in allerlei stadsvernieuingsproblemen geeft. Zo hebben we b.v. avonden besteed aan huren en woonlasten, achterstallig onderhoud, overlegsituaties (bouwteams e.d.). In het programma was ook een excursie naar het Bickerseiland ingepland.

Dit jaar konden we voor het eerst gebruik maken van de OBASA-scholingsmap, waarin al deze onderwerpen meer uitgebreid behandeld worden. 23 bewoners uit verschillende bewoners- en belangengroepen namen dit jaar aan de scholing deel. Het programma wordt opgezet en begeleid door een 'stuurgroep' waarin deelnemers aan de scholing van het voorafgaande jaar zitting hebben.

Naast allerlei onderwerpen kwamen, zoals gebruikelijk, ook weer veel ervaringen ter sprake. Bewoners uit verschillende buurten vertelden over de problemen waar ze mee te maken hebben: een onwillige woningbouwvereniging, stijgende woonlasten en acties daartegen, hoe een spreekuur goed te draaien etc. Met elkaar probeerden we wegen te zoeken om die problemen aan te pakken.

Voornemens

- *Stedelijke scholing.* Opzet zoals boven vermeld.
- *Scholingen in de buurt.* Een stedelijke scholing is maar één benadering. Veel buurten hebben wel eens behoefte om zelf, in hun eigen buurt, stil te staan bij ontwikkelingen in de buurt of wijk, of bij het reilen en zeilen in de eigen bewonersgroep. Daarom willen wij nadrukkelijk ondersteuning bieden aan al die groepen, die in hun eigen buurt of wijk een scholing willen opzetten. Samen met de bewonersgroep kunnen wij dan een opzet maken, evt. inleiders zoeken en de uitvoering verzorgen.

OBASA-KRANT

In 1982 is alweer het 4e jaar dat de OBASA-krant regelmatig verschijnt. De OBASA-krant wordt gedrukt in een oplage van gemiddeld 750 exemplaren en komt 8 keer per jaar uit.

Onder buurtgroepen in Amsterdam wordt de krant gratis verspreid. Een belangrijk uitgangspunt voor de OBASA-krant is dat de krant door buurtgroepen en komitees gebruikt kan worden om ervaringen, problemen en behaalde successen in en rond acties uit te wisselen. Daarnaast is het de bedoeling van de krant om buurtgroepen te informeren over ontwikkelingen die op overheidsniveau plaatsvinden en

achtergrondinformatie te geven rond zaken die belangrijk kunnen zijn voor buurtgroepen en komitees.

Voornemens

- Er zal gestimuleerd worden dat buurtgroepen artikelen schrijven voor de OBASA-krant. Hetzelfde geldt m.b.t. de lay-out, het leven van foto's, cartoons e.d.
- We denken er aan de oplage van de OBASA-krant te verhogen, zodat elk comité-lid een krant kan krijgen. Een jaarabonnement zou ongeveer op fl 5,- komen.

Samenwerking met de gemeente

Op sommige aktiegebieden werken de bewonersgroepen (OBASA) samen met de gemeente, als de gemeente de eisen van de bewonersgroepen overneemt, b.v. de gezamenlijke aktie tegen de 2,5%-regeling.

Daarnaast komt het regelmatig voor dat het OBASA-sekretariaat benaderd wordt door de gemeente om aan werkgroepen deel te nemen. Dit jaar waren het de volgende werkgroepen:

- oostelijk havengebied
- onroerendgoedbelasting
- distributiebeleid
- oeverlanden nieuwe meer
- waardering woonomgeving.

In principe wordt aan deze werkgroepen van de gemeente niet deelgenomen. Meestal wordt verwezen, zoals bij de werkgroepen t.a.v. het distributiebeleid, oeverlanden nieuwe meer, oostelijk havengebied, naar groepen komitees, wijkcentra of andere organisaties die wel direct betrokken zijn. Voorkomen moet nl. worden dat de gemeente het OBASA - in dit geval het sekretariaat - gaat gebruiken als een inspraakorgaan voor bewonersbelangen. De gemeente moet steeds gedwongen worden om voorstellen voor te leggen aan de organisaties, komitees, wijkcentra. Die geven een oordeel over de voorstellen en niet het OBASA-sekretariaat.

Werkgroep woonomgevingpunten

Een uitzondering is gemaakt bij de werkgroep woonomgevingpunten. Het besluit om hieraan wel deel te nemen, is gebaseerd op het feit dat er mogelijkheden liggen om het aantal punten voor de woonomgeving naar beneden te krijgen. Nu is het zo dat de huurkommissie voor de woonomgeving 14 tot 24 punten geeft. De ingestelde werkgroep zal met een advies komen dat aanzienlijk lager ligt, zo is de verwachting. De huurkommissie zal bij een eensluidend advies het nieuw ontwikkelde systeem overnemen. Het is dus van belang dat het nieuwe systeem zo gunstig mogelijk voor de huurders uitpakt. Vandaar ook de deelname aan de werkgroep.

Koalitievorming

Bouw- en Houtbonden FNV

In het afgelopen jaar is ook een poging gedaan om samen te werken met de Bouw- en Houtbonden FNV. Er is een gemeenschappelijk aktieplan opgesteld t.a.v. woonlasten en stadsvernieuwings- en volkshuisvestingszaken. Door gebrek aan tijd en menskracht is dit overleg jammer genoeg verzand.

Wetenschapswinkel

Aan de wetenschapswinkel is gevraagd een aantal zaken voor het OBASA uit te zoeken. Op het ogenblik wordt door de wetenschapswinkel onderzoek gedaan naar het funktionieren van de woningbouwverenigingen in Amsterdam en worden de mogelijkheden onderzocht hoe deze verenigingen kunnen worden gedemocratiseerd.

Werkgroep servicekosten

Sinds kort wordt er ook deelgenomen aan een werkgroep, die zich bezighoudt met de servicekosten-problematiek. De werkgroep is opgezet door het Nederlands Verbond voor Huurders (NVH). Aanleiding voor de werkgroep is een rapport van het rijk m.b.t. servicekosten. Bedoeling van de werkgroep is om de servicekosten op een betere manier te regelen dan nu het geval is en in het rapport van het rijk wordt vastgesteld.

Kabel-t.v.

Tenslotte wordt nog deelgenomen aan een groep, die zich ten doel stelt de kabel-t.v. te benutten voor bewonersbelangen.

Voornemens

- Een onderzoek naar een alternatief beleid voor de volkshuisvesting (bouwprogramma, huur- en subsidiebeleid); mogelijk willen instellingen en organisaties als het LOS, Wetenschapswinkel, het BAB, progressieve economen, Konsumentenkontakt en het FNV, hieraan meewerken.
- Het stimuleren van woonexperimenten, zoals in Purmerend, waar betaalbare woonlasten gerealiseerd worden door een mengvorm van kopen en huren, onder direkt beheer van de bewoners.
- Een mogelijke toepassing van de resultaten een onderzoek door het I.W.A. (andragologie) naar het funktionieren van de projektgroepen.

Relatie Stichting Wijkopbouw Amsterdam (SWA) en het OBASA

Uitgangspunt is dat het OBASA een zelfstandige organisatie is, waarin bewonerskomitees het beleid vaststellen, en die zelfstandig naar buiten treedt op die aktiegebieden die zij noodzakelijk acht.

De SWA is de formele werkgever van de OBASA-medewerkers en kan beschouwd worden als een subsidiegever van het OBASA. Zo stelt de SWA allerlei faciliteiten ter beschikking, betaalt de bureaunkosten en betaalt eveneens een dienstweigeraar.

De ene vaste formatieplaats en de halve tijdelijke plaats (tot mei '83) worden door de gemeente gesubsidieerd. Deze subsidie voor het OBASA loopt via de SWA. Door de bezuinigingen lopen ook de werkzaamheden van het OBASA gevaar. De belangrijkste subsidiegever, nl. de SWA, krijgt steeds minder geld ter beschikking. Het streven is er op gericht dat het OBASA ook financieel zelfstandig kan draaien. Dit kan als de gemeente zgn. doelsubsidies voor het OBASA beschikbaar stelt. Dit is echter voorlopig nog toekomstmuziek. De andere medewerkers worden eveneens betaald uit het geld dat de gemeente aan de SWA ter beschikking stelt.

Relatie Nederlands Centrum voor Demokratische Burgerschapsvorming en het OBASA

De samenhang met het NCDB is de afgelopen jaren steeds hechter ge-

worden. Zo wordt er samen met het NCDB jaarlijks een scholing georganiseerd.

Voornemens

- Bevorderen dat de gemeente externe deskundigen beschikbaar stelt voor de wijken en het OBASA.
- Aan de gemeente wordt gevraagd nog 1,5 formatieplaats voor het OBASA te subsidiëren.
- Streven naar doelsubsidies voor het OBASA om de werkzaamheden veilig te stellen en de financiële afhankelijkheid van de SWA te verminderen.

(Uit OBASA-werkplan 1982-1983, sept/okt 1982)

*Overleg Bundeling Akties
Stadsvernieuwing Amsterdam
(OBASA)
Pr. Hendriklaan 52, 1075 VE
Amsterdam, tel. 020 - 765351*

HANDEN UIT DE MOUWEN EN ZELF DOEN

In 1976 werd in de stad Enschede "de stadsvernieuwingstrein op de rails gezet", door het in de gemeenteraad aannemen van de nota "oude wijken", in de wandeling de "nota stadsvernieuwing" genoemd. Het zou een sneltrein van de modernste soort gaan worden: een allernoodzakelijkst stadsvernieuwingproces zou zich vanaf dat moment, de eerste ambtsperiode van minister Schaeffer, binnen tien jaar in Enschede gaan voltrekken.

Zoals het vaker gaat met produkten van de allermooiste soort: vanaf het begin zat het proces dan ook vol met allerlei kinderziekten, waardoor genoemde stadsvernieuwingssneltrein slechts hortend en stotend, en met grote vertraging zich naar zijn eindbestemming begaf.

Ook met de energievoorziening van de trein scheen iets mis te zijn: steeds meer werd duidelijk dat de financiële positie van de gemeente Enschede niet al te rooskleurig was. Ogenscheinlijk steeds door bewonersgroepen in de stadsvernieuwingswijken en -buurten veroorzaakte planvertraging veroorzaakte dat bewonersgroepen na drie jaar, dus in 1979, berekenden dat, wanneer de reeds ontstane vertraging in het stadsvernieuwingproces zich op de zelfde wijze zou voortzetten, de gehele geplande stadsvernieuwing geen tien, maar vijftienveertig jaar zou duren! Daarnaast begon als gevolg van de planvertraging een wantrouwenstijging tussen de bewonersgroepen onderling te ontstaan; herhaaldelijk werd gedacht dat tijd en geld door de gemeente juist in die andere wijk zou worden gestoken als door het stellen van bepaalde eisen opnieuw vertraging ontstond.

Overleg en samenwerking tussen alle bewonersgroepen in de stadsvernieuwing werd steeds meer noodzakelijk.

Mede op initiatief van het opbouwwerk werd eind 1979 het Samenwerkingsverband Stadsvernieuwingengebieden, afgekort: "Samstag" opgericht. Voor de eerste vijf of zes aangesloten wijken en buurten werd

het in de eerste maanden na oprichting een club van "uithuilen op elkaars schouder"; het bleek namelijk in ieder stadsvernieuwingsgebied even slecht te gaan!

Knelpunten

Met veel moeite werd in het eerste bestaansjaar geïnventariseerd waar de werkelijke knelpunten waren ontstaan; met veel moeite omdat het gehele stadsvernieuwingsbeleid uit problemen scheen te bestaan, maar vooral ook omdat de gemeente niet gelukkig bleek met de oprichting van 't Samstag, het nauwelijks als serieuze onderhandelingspartner zag, en dientengevolge hoegenaamd geen bruikbare informatie verschaftte.

Bovendien was de gemeente intern ook nog bezig met een herorganisatie van het ambtelijk apparaat voor de stadsvernieuwing, waarmee de bewonersgroepen na enige tijd gekonfronteerd zouden worden, maar waarvan voor het Samstag de wezenlijke gevolgen, mede door het ontbreken van de noodzakelijke informatie, slechts geraden konden worden Samstag maakte echter gestaag vorderingen, en kreeg met name door onderling overleg steeds meer grip op het, nog steeds verder vertragende, stadsvernieuwingsproces, doch wist dit proces nog steeds niet te versnellen.

In 1981 kwam de gemeente Enschede in de bekende "artikel 12" situatie, waardoor zich vooral steeds meer donkere wolken boven de stadsvernieuwing samenpakten, ondanks inmiddels stroef op gang gekomen overleg tussen gemeentelijke "Stuurgroep Stadsvernieuwing" en Samstag, gesprekken waarbinnen door wederzijds wantrouwen weinig gezonde afspraken mogelijk bleken.

De huidige situatie geeft helaas hetzelfde beeld: Samstag als een gezonde stedelijke overlegsituatie voor vrijwel alle vrijwillige bewonersgroepen uit de Enschedese stadsvernieuwingsgebieden, ondersteund door een, overigens steeds te gering, aantal deskundigen, met een steeds groter wordend zicht op de bestaande situatie enerzijds, en een gemeentelijke overheid met onvoldoende financiële armslag, doch ook onvoldoende creativiteit om de stadsvernieuwing werkelijk te doen slagen.

Wat, volgens Samstag, slechts rest, is dat zélf ter hand te nemen, waartoe de gemeentelijke overheid, allerminst gestimuleerd door een in een artikel 12 situatie gefrustreerde politiek, kennelijk zelf niet in staat is.

Een voorbeeld daarvan is een, deels binnen Samstag ontwikkeld initiatief van de wijk "de Bothoven" grote delen van het stadsvernieuwingsproces zélf ter hand te nemen (zie M.O. nr. 3, blz. 7 "Bothovenaren willen buurt beheren"), een initiatief dat, zodra het uit de experimentele fase is, navolging gaat vinden in andere stadsvernieuwingsgebieden in Enschede.

Konklusie van het Samstag na drie jaar bestaan: niet meer hopen op een verbetering van het gemeentelijk stadsvernieuwingsbeleid, ook niet meer het oeverloos discussiëren met bestuurders en ambtenaren zodra de gewenste voortgang niet meer bereikt kan worden, maar gewoon: "Handen uit de mouwen en zelf doen!".

SAMENWERKING MET GEMEENTE

De stadsvernieuwingkorporatie Wyck is werkzaam in het gelijknamige stadsdeel dat op de oostelijke Maasoever in Maastricht ligt. Het is het gedeelte direkt langs de Maas, dat door de oude St. Servaesbrug met de oude binnenstad op de westelijke oever is verbonden. Dit oud Wyck zoals het nu genoemd wordt lag vroeger, net als de overzijde, ook binnen de stadsomwalling. Het verkeer dat komend uit oostelijke omgeving Maastricht in of uit moest, kon dit enkel via de Hoogbrugge Poort of dwars door oud Wyck. Toen einde 19e eeuw Maastricht een spoorverbinding kreeg met station in Wyck werd een doorbraak gedaan van de Maasbrug naar het station. Later werden tram en busverbindingen, maar ook wegen hierop afgestemd. Voeg hierbij de reeds in de dertiger jaren ingezette vlucht van de bevolking naar de nieuwbouwwijken en er ontstaat een toestand van verkrotting en leegstand.

De nog resterende bewoners en vooral de neringdoenden hebben jarenlang bij het Gemeentebestuur aangedrongen te komen met een bestemmingsplan om de rekonstruktie van het gebied op gang te brengen.

In 1976 kwam de Gemeente met een ontwerp bestemmingsplan. Er werd door het bureau Inspraak en Ondersteuning een inspraak werkgroep samengesteld uit alle lagen van de bevolking. Deze inspraak werkgroep probeerde het ontwerp bestemmingsplan zodanig te vormen dat er in oud Wyck een voor de toekomst leefbaar geheel kon ontstaan. Dit lukte slechts gedeeltelijk. En het bestemmingsplan ging in procedure vergezeld door een aantal bezwaarschriften.

In de toen ontstane situatie voelden een aantal bewoners, belanghebbenden en ondernemers de behoefte om bij verdere ontwikkeling en uitvoering van het plan direkt betrokken te zijn.

Na zorgvuldig beraad en raadpleging van een notaris werd overgegaan tot het oprichten van een Stadsvernieuwingkorporatie. Bij de keuze tussen Stichting-of Verenigingsvorm werd voor het laatste gekozen als zijnde het meest democratisch.

Het bestuur van de Stadsvernieuwingkorporatie zocht vanaf het eerste begin reeds contact met Bouwvereniging St. Mathias en het Bouwfonds Zuid Nederlandse Gemeenten N.V., die plannen hadden om op een in Wyck vrijkomende plek nieuwbouw te plegen. Het resultaat was dat er besloten werd om via een samenwerkingsovereenkomst het nieuwbouwproject in de Stadsvernieuwingkorporatie onder te brengen. Ook dit werd notarieel vastgelegd en de Vereniging Stadsvernieuwingkorporatie werd bij de Kamer van Koophandel aangemeld.

Door de medewerking van het Parochiële Bestuur werd huisvesting gevonden in de sacrestie en de dagkapel van het pas opgeheven hulpkerkje midden in de te renoveren buurt. Daar werd aldus een kantoor en een vergaderzaaltje gevonden zonder woonruimte in beslag te nemen.

Startsubsidie van de gemeente

Door het uitblijven van de wet op de Stadsvernieuwing vormde de financiering het grote probleem. Immers de bescheiden contributie-opbrengst (120 leden maal f. 6,-) kon geen basis zijn waarop een vereniging kon functioneren. Bij een bezoek van de toenmalige minister van Volkshuisvesting aan het probleemgebied, bleek hij geen voorstander te zijn van de Stadsvernieuwingkorporatie, maar wel waardering te hebben voor onze opzet, vooral met het oog op de verenigingsvorm. Hij gaf ons de

raad om via de gemeente naar subsidiemogelijkheden te zoeken. Het Bestuur van Maastricht werd bereid gevonden een startsubsidie te verstrekken, welke ieder jaar opnieuw zou worden bekeken aan de hand van een in te leveren begroting en een overzicht van de uitgaven van het afgelopen jaar.

Tot op dat ogenblik werd al het werk gedaan door leken en op pro deo basis. Steeds meer werd de behoefte voelbaar om permanent een man in het veld te hebben die alert kon zijn op iedere ontwikkeling. Ook de bezetting van het kantoor vroeg om continuïteit. Anderhalf uur per week door vrijwilligers bleek absoluut onvoldoende. In 1980 werd via D.A.C.W. een medewerker toegewezen. Daar de vereniging niet over de mogelijkheden beschikte om personeel loonadministratief onder te brengen werd Bouwvereniging St. Mathias bereid gevonden deze op de loonlijst te plaatsen.

In samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende gemeentelijke instanties, werd een aantal voorlichtingsvergaderingen gehouden. Mede door de gunstige ontwikkelingen van de subsidie-regelingen (rehabilitatie-regeling) in de jaren 75-80 kwam daarna al vlug de renovatie van een aantal oude, vooral monumentale panden op gang. De korporatie kon daarbij belangrijke diensten bewijzen door voorlichting te geven en de mensen gewijs te maken in de warwinkel van vergunningen en instanties.

"No cure, no pay"

Naast het geven van voorlichting, verzorgt het zgn. "werkapparaat" ook eerste opmetingen en schetsplannen voor renovatie; e.e.a. tot het moment dat er definitief een architect moet worden ingeschakeld. Volgens onze statuten gebeurt dit op basis van "no cure, no pay".

Voorts worden diensten verleend aan mensen die iets aan hun huis willen veranderen en/of verbeteren, van een dakkapel tot bijv. het vochtvrij maken van een muur, het verbeteren van een keuken of badkamer, enz. Het werkapparaat gaat daarin meestal zo ver dat geen tussenkomst van een architect meer nodig is.

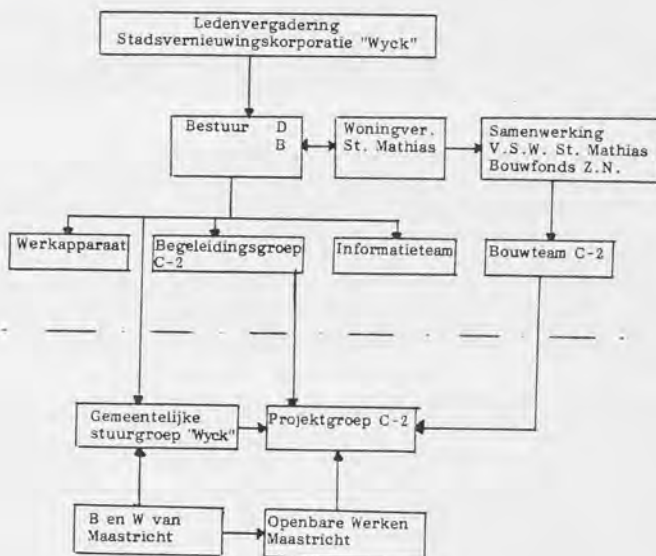
Een derde grote taak van het werkapparaat is voorlichting over en bemiddeling bij tijdelijke of definitieve herhuisvesting. De gemeentelijke huisvestingsbureaus kunnen daarin veelal niet voldoende soelaas bieden. Om alle taken met de nodige know-how te kunnen uitvoeren bestaat het werkapparaat naast de vaste medewerker uit twee jonge architecten. Eén daarvan is tevens de huidige voorzitter van de vereniging.

De korporatie is ook betrokken bij de ontwikkeling van een nieuwbouwproject. Als resultaat van een serie inspraakavonden met die groepen die inbreng wilden hebben, wordt een binnenstedelijk woongebied gerealiseerd met 200 woningen (groot en klein) in de sociale huursektor. Voor dit project wordt zo'n 1,5 ha. braakliggend terrein benut, alsmede binnenterrein dat nu in gebruik is bij enkele kleinere bedrijfjes. Van de 200 woningen kunnen er naar behoefte 22 worden aangepast voor bejaarden. Een ondergrondse parkeergarage zal plaats kunnen bieden aan 226 auto's.

Van gemeentewege is er voor de begeleiding van het te renoveren gebied een Stuurgroep ingesteld waar naast de diverse gemeentelijke disciplines ook namens iedere partij in ons samenwerkingsverband een afgevaardigde zitting heeft.

Deze stuurgroep brengt alle uit het gebied overkomende signalen tot bij het gemeentebestuur (beleidsgroep).

Voor ieder project is er een gemeente-projectgroep waarin wij ook zitting hebben. De taak van de Stadsvernieuwingskorporatie zowel in projekt-

als stuurgroep is er voor te zorgen dat alles gedaan wordt om de inspraak-gegevens zo optimaal mogelijk te honoreren.

De organisatievorm als vereniging brengt natuurlijk mee dat er naast inspraak- en informatie-avonden, die openbaar zijn, dus ook toegankelijk voor niet-leden, ook regelmatig ledenvergaderingen gehouden worden. Eénmaal per jaar is er een jaarvergadering, waar het jaarverslag en het financieel verslag aan de orde komen en waar nieuwe bestuursleden kunnen worden gekozen. Het bestuur wisselt volgens een rooster van aftreden in 4 jaar. Leden kunnen nieuwe bestuursleden voordragen mits gesteund door 10% van de leden. Het zittende bestuur is direkt herkiesbaar. Het bestuur vergadert eens in de 5 à 6 weken. Het dagelijks bestuur om de veertien dagen. Het werkapparaat iedere week.

In het laatste jaar is er een nieuwe belangrijke taak voor de Stadsvernieuwingskorporatie bijgekomen, nl. de coördinatie tussen de verschillende straatcomitees (winkelstraten) en de gemeente in verband met herbestrating, verkeer en parkeervoorzieningen. De gemeente staat op het standpunt dat hierover niet met straatcomitees gesproken kan worden, maar wel in groter verband.

Het gemeentebestuur maakt graag gebruik van de diensten van de korporatie om contacten te hebben met de bevolking. De vergaderingen worden dan ook op ons kantoor gehouden evenals de projektgroep- en bouwteamvergaderingen.

Toch houdt dit alles niet in dat tussen gemeente en korporatie alles koek en ei is. In tegendeel, de Stadsvernieuwingskorporatie gaat herhaaldelijk met de gemeente in de clinch tot een A.R.O.B.-procedure toe. Onlangs nog moest de gemeente haar plannen voor een muziekschool grondig wijzigen omdat Wyck die niet midden in een woongebied aksepteerde. Dit vanwege geluidshinder en parkeer-overlast en omdat het gebied volgens het bestemmingsplan bestemd was voor scholen en wonen.

VERGROTING ZEGGENSCHAP BEWONERS

Ruim acht jaar geleden is in Leeuwarden het Oude Stadswijken Overleg opgericht als informatie- en overlegplatform voor de bewonersorganisaties in oude wijken.

Als hoofddoel is toen geformuleerd: "een bijdrage leveren aan de stadsvernieuwing in Leeuwarden en meer in het bijzonder het vergroten van de zeggenschap van de bewoners in de doeleinden en werkwijzen in de stadsvernieuwing".

Hoewel in enkele wijken de uitvoering van de stadsvernieuwingplannen al in het laatste stadium is, heeft deze doelstelling nog niet aan aktualiteit ingeboet.

Het OSO staat zelfs op een punt van verbreding van de organisatie.

In 1974 hebben zes bewonersorganisaties van wijken met vooroorlogs woningbezit het initiatief genomen om een overlegorgaan op te richten. Een centrale rol hierin vervulde de bewonersorganisatie van de -toen al- nationaal bekende Transvaalwijk. Vooral in deze wijk was aangetoond dat voor veel problemen, die opduiken bij het maken van stadsvernieuwingplannen, werkbare oplossingen te vinden zijn bij een consequente aanpak op wijkniveau: direkt inschakelen van de betrokken bewoners met erkenning van hun onderscheiden belangen, en werken met een deskundigen-team in de wijk.

Uitwisseling van ervaringen met deze werkwijze was dan ook een belangrijke doelstelling voor het overleg.

In een aantal wijken deden zich ook problemen voor, waarbij het de vraag was of een wijksgewijze aanpak de meest efficiënte was.

Onderkenning van gemeenschappelijke problemen en het zoeken naar stedelijke oplossingen was van het begin af aan een duidelijke functie van het OSO.

Daarnaast was het van belang om inzicht te krijgen in en greep te krijgen op het stedelijke stadsvernieuwingbeleid.

Vorst kon het OSO functioneren als overlegkader voor het opbouwwerk in de stadsvernieuwinggebieden.

Uitdrukkelijk is bij de oprichting vastgesteld dat de OSO géén doorgeefluik moet worden voor de problemen die in de buurten en wijken spelen.

Iedere bewonersorganisatie blijft zelfstandig -óók in de keuze om zich wel of niet aan te sluiten bij het OSO- en behartigt de eigen belangen, zowel binnen de buurt als naar buiten, bijvoorbeeld in de contacten met de gemeente en andere overheden.

Werkwijze en organisatie

Bij deze doelstelling is een werkwijze ontwikkeld, die recht doet aan deze de-centrale opzet.

De bij het OSO aangesloten bewonersorganisaties bepalen zelf hoeveel mensen zij afvaardigen naar de vergaderingen, die eens per twee maanden worden gehouden.

Bij toerbeurt fungeert een wijk als "gastwijk" en verzorgt dan de gespreksleiding en de verslaglegging.

De vergaderingen worden voorbereid door een uit drie personen bestaand presidium, aangevuld met de gespreksleid(st)er van de eerstvolgende vergadering en de opbouwwerkster, die het OSO parttime begeleidt.

De uitvoering van de door de vergadering genomen besluiten wordt aan

het presidium opgedragen als het gaat om min of meer administratieve afwikkeling. Wanneer nadere stadpuntbepaling of studie nodig is, dan wordt een werkgroep samengesteld, die de bevindingen rapporteert aan de OSO-vergadering. Zo'n werkgroep wordt, indien gewenst, begeleid door opbouwwerk.

Voor de wijkorganisaties is deze formule zeer werkbaar gebleken. Slechts voor één wijkorganisatie bleek het problematisch dat het OSO geen arbitersrol wil vervullen wanneer belangen van wijken niet gelijk lopen.

De 'buitenwacht' vindt het nogal eens ingewikkeld dat het OSO slechts een presidium kent met alleen organisatorische taken. Vooral het gemeentebestuur probeert het presidium nog wel eens over te halen om te handelen als een bestuur, dat mandaat heeft van de leden. Dat dat voor het OSO allerminst een reden is om de organisatie en de werkwijze te veranderen, zal voor zichzelf spreken.

Aktiviteiten

In de loop van het bestaan heeft het OSO een scala van activiteiten ontplooid. We zullen ons in het volgende beperken tot die activiteiten, die van essentieel belang zijn gebleken, en de activiteiten, die het gezicht van het OSO sterk hebben bepaald.

OSO-bulletin

Aanvankelijk maandelijks, nu twee-maandelijks verschijnende knipsel- en informatiekraant. Middels knipsels uit dagbladen en wijkkranten krijgen actuele ontwikkelingen op landelijk, stedelijk en wijkniveau de aandacht. Tevens worden overdrukken en samenvattingen opgenomen van artikelen uit de vakpers en uit de staatscourant. Ieder nummer opent met een redactioneel artikel, dat meestal een enigszins opiniërend karakter heeft.

Behalve onder actieve bewoners wordt het Bulletin ook verspreid onder beleidsinstanties, begeleidingsorganen, opleidingen en kollega-organisaties.

Kalender

Niet alleen door het Bulletin wordt de stadsvernieuwing onder de aandacht gebracht van bewoners en instanties. Sinds '80 presenteert het OSO zich eens per jaar met een posterkalender.

Stadsvernieuwingskorporatie (SVK)

Als voorbeeld van een stedelijke oplossing voor problemen, die in meerdere wijken spelen, mag nog steeds de Leeuwarder S.V.K. worden genoemd.

Al snel na de oprichting van het OSO is een werkgroep opgericht om oplossingen te bestuderen voor de problemen bij woningverbetering, in het bijzonder in het partikuliere woningbezit, bewoond door eigenaren. Dit heeft geresulteerd in een doorwrocht voorstel om in Leeuwarden een stadsvernieuwingskorporatie op te richten. Na ampel overleg met de gemeente en goedkeuring van de aanvraag voor subsidiëring van de kosten van een coördinerend buro kon de S.V.K. in '76 haar werkzaamheden beginnen.

Op dit moment werkt de S.K.V. in 7 wijken: in de wijkprojectburo's werken bouwkundigen, die advies en informatie geven over verbouwingsplannen, plannen tekenen en berekenen en bouw- en subsidie-aanvragen begeleiden.

De S.V.K. wordt bestuurd door de bewonersorganisaties van de wijken, waar de S.V.K. uitvoerend doet. De OSO is met 3 zetels in het bestuur vertegenwoordigd.

Werkgroep Stedebouwkundig Buro

Een ander gemeenschappelijk knelpunt bleek in '80, toen men in diverse wijken konstateerde, dat er voor bewonersorganisaties geen enkele garantie is voor tijdige deskundige begeleiding bij het maken van woon-omgevingsplannen. Een aantal wijken werkte met stedebouwkundige medewerkers in werkverruimende maatregelen of in stage-verband, maar het was altijd een gok of de bewonersorganisaties zich tijdig van deze dienstverlening konden voorzien. Bij hen bestond de wens om deze ondersteuning structureler te regelen.

Een werkgroep werkte een plan uit voor een stedebouwkundig buro onder de competentie van bewonersorganisaties: een pool van stedebouwkundigen, die in de wijk konden werken in opdracht van bewonerswerkgroepen, vooral wanneer het ging om het maken van herinrichtingsplannen voor de straat. Wat de organisatie betreft werd voorgesteld dit stedebouwkundig buro aan te haken bij de S.V.K. Op de door de werkgroep geproduceerde nota 'Bewoners werken aan hun straat' reageerde het gemeentebestuur op enkele principiële punten negatief. Tot op heden heeft het OSO het gemeentebestuur niet van het tegendeel kunnen overtuigen.

Interim Saldoregeling

Toen de minster van VRO in '77 de Interim Saldo Regeling afkondigde bleek Leeuwarden niet 'in de prijzen te vallen'. Ten onrechte meenden de bij het OSO aangesloten organisaties. Twee jaar lang is er campagne gevoerd om de regeling wél van toepassing te krijgen, wat uiteindelijk begin '79 is gelukt. Kenmerkend voor deze actie is geweest, dat veel middelen naast elkaar zijn gebruikt: een grote manifestatie waaraan alle wijken deelnamen onder de titel 'Stad van 0 miljoen', gesprekken met gemeenteraadsleden, leden van de Tweede Kamer, korrespondentie met de Vaste Kamerkommissie voor de Volkshuisvesting, artikelen in dagbladen en tijdschriften. Kortom: het OSO liet geen gelegenheid passeren om de verantwoordelijke bewindslieden erop te wijzen dat het redelijk en noodzakelijk was dat ook Leeuwarden in aanmerking zou komen voor de I.S.R.

Deelname in raden in commissies

Toen bleek dat de plaatselijke Raad voor de Volkshuisvesting nauwelijks of geen rekening hield met de stadpunten van betrokken bewonersorganisaties is aan het gemeentebestuur verzocht om ook bewoners op te nemen in deze functionele raad. Voor de laatste zittingsperiode van deze raad ('78-'82) is dit gehonoreerd door het OSO en de S.K.V. recht van voordracht van twee resp. één lid te geven. Inmiddels is de wel-standszorg op moderner leest gescheid; breder samengestelde commissie, o.a. door toewijzen van zetels aan zg. gebruikers, en openbare vergaderingen. Voor het gemeentebestuur lag het voor de hand om het OSO te vragen één commissielid voor te dragen. Het OSO heeft hierin toegestemd, voorlopig voor een jaar omdat nog niet duidelijk is of bewonersstandpunten op deze wijze beter tot hun recht komen.

Publikaties

Naast het volgen van actuele ontwikkelingen door informatieuitwisseling en studiewerkgroepen, krijgt ook de evaluatie van opgedane ervaringen een steeds duidelijker plaats. Naar buiten toe komt dit vooral tot uitdrukking in de sinds '80 op kleine schaal beoefende uitgeverfunctie: uitgave van "De buurt blijft" over 10 jaar bewonersactie in de Transvaalwijk, een uitgave van "Afbraak van Nieuwbouw", een studie over de ontwikkelingen in een na-oorlogse wijk.

Intern wordt inmiddels in meer voorwaardenscheppende zin gewerkt: een archief is in een ver stadium van voorbereiding, zodat er een goede

mogelijkheid komt voor het bewaren van materiaal over het recente verleden. Zo mogelijk zullen wij ook mensen interesseren, bijvoorbeeld in het kader van hun studie, om dit materiaal te bewerken.

Recente ontwikkelingen

In de periode '74-'82 is de stadsvernieuwing in Leeuwarden met veel elan aangepakt, door de bewonersorganisaties en door het gemeentebestuur, dat allengs de hoogste prioriteit toekende aan de verbetering van vooroorlogse woonwijken.

In diverse gebieden in de Binnenstad en in de grootste wijken in de schil rondom de binnenstad zijn plannen in voorbereiding of in uitvoering genomen.

Met ingang van 1983 bereiken op één na alle vooroorlogse stadsvernieuwingswijken, waar bewonersorganisaties actief zijn, de uitvoeringsfase.

Tegen deze achtergrond zal het niet verbazingwekkend zijn dat het aantal bij het OSO aangesloten organisaties na een sterke groei van zes naar vijftien nu terugloopt.

Er blijft zeker animo om mee te doen aan OSO-activiteiten, maar er komen toch steeds minder initiatieven uit de wijken zelf.

Tegelijkertijd nemen de activiteiten tot verbetering van het na-oorlogse woning(wet)bezit toe. Deze kregen echter tot nu toe niet de naam 'stadsvernieuwing', want deze bleef gereserveerd voor de integrale aanpak van de vooroorlogse gebieden.

Met de noodzaak om ook de na-oorlogse wijken te verbeteren, groeit ook het aantal bewonersorganisaties in deze wijken. Ook hun behoefte tot onderling contact neemt toe vanuit vergelijkbare redenen als toen het OSO werd opgericht:

- * behoefte tot uitwisseling van ervaringen en werkproblemen
- * erkenning van de noodzaak om gezamenlijk meer inzicht te krijgen in en greep te krijgen op het verbeteringsbeleid van verhuurders, gemeentelijke en rijksoverheid
- * erkenning van de noodzaak om voor een aantal wijkproblemen stedelijke oplossingen te bewerkstelligen

In de contacten, die er tot nu toe zijn tussen huurdersorganisaties in verbeteringsgebieden, is al gesproken over een samenwerkingsverband met een vergelijkbare organisatorische opzet als het OSO: decentraal en een kleine organisatiekern.

De gelijkheid van deze ontwikkelingen heeft in beide groepen geleid tot voorstellen om met elkaar contacten te leggen en gezamenlijk te gaan werken in een breder verband van oude(re) stadswijken met handhaving van de overleg-formule, een OSO nieuwe stijl dus.

In het eerste kwartaal van 1983 hopen we deze voorstellen 'handen en voeten te geven' en te gaan werken met een verbreed Oude Stadswijken Overleg.

Liesbeth Bolier,
Oude Stadswijken Overleg
p/a Emmakade 66 a
8933 AT Leeuwarden
te. 058-150775.

DESKUNDIGHEID ONDER KONTROLE

dordrecht

Sinds 1975 zijn in Dordrecht konsulenten voor de stadsvernieuwing werkzaam in de ondersteuning van bewonersorganisaties. De Dordtse konsulenten werken graag onder motto's. Zo luidde de titel van hun eerste werkschrift in 1980 "Zand of smeerolie". Wellicht valt dit motto te verklaren uit de positie van de konsulenten in die begintijd. Ze werkten in opdracht van het Overleg Wijkopbouworganen Dordrecht (OWOD). Al snel werd een deel van de verantwoording voor het functioneren van de konsulenten doorgeschoven naar het Gezamenlijke Komitee Overleg (GKO), een overleg van alle buurtkomitees in de stadsvernieuwing. Kennelijk heeft die organisatievorm niet geheel voldaan, want sinds kort is er een nieuwe vorm gevonden in een zelfstandige stichting Stedelijke Ondersteuning Komitees (STOK). Ook het motto is veranderd. Het adagio is nu "Deskundigheid onder controle?". Het bestuur van de STOK is gekozen door de gezamenlijke Dordtse komitees.

De gemeente Dordrecht heeft de stadsvernieuwing als enige beleidsprioriteit gehandhaafd. Binnen de ambtelijke organisatie van de gemeente wordt driftig gesleuteld aan een efficiëntere stadvernieuwingsorganisatie. Het bestuur van STOK stelt zich tot taak om de voorziening "technische bewonersondersteuning" daarin te verdedigen en te verbeteren. Nu de bewonersondersteuning in een zelfstandige stichting is ondergebracht meent men slagvaardiger te kunnen handelen om de kwaliteit en omvang van de ondersteuning voor bewoners op een goed peil te brengen en te handhaven. Uitgangspunt van STOK is dat bewoners niet deskundig hoeven te zijn, om te kunnen beoordelen of wat er gebeurt in hun belang is. Belangrijk is het daarom voor de werkwijze van de konsulenten, dat zij bewoners de gelegenheid geven om te beoordelen.

Specifieke deskundigheid

In de afgelopen 2 jaren is aan ruim 20 komitees/organisaties op een of andere wijze ondersteuning gegeven door de konsulenten stadsvernieuwing. De konsulenten zijn slechts een van de organisaties die de komitees op een deel-aspekt ondersteuning geven. In alle gevallen is er het opbouwwerk aanwezig, dat zich in eerste instantie bezighoudt met het beschrijven en het mede verwoorden van de problemen en dat let op de proceskant (organisatie) van de actie. Vanuit deze rol en positie van het opbouwwerk zijn de konsulenten vaak een vraagbaak. Zij verstrekken als het ware de noodzakelijke basisinformatie. Als het komitee over voldoende "ervaring" (kader) beschikt, komt zij rechtstreeks naar de konsulenten. In die gevallen wordt de positie van het opbouwwerk enigszins onduidelijk. De konsulenten zijn dus specifieke deskundigen, evenals andere stedelijke ondersteuners, zoals "sociale" advocaten, kunstenaars, deskundigen op het gebied van de informatie-overdracht en sociologische onderzoekers. Weliswaar met dat verschil dat de konsulenten een continue stedelijke voorziening voor de huurders/bewoners vormen, gezien het grote aantal problemen rond de huisvesting van mensen.

Terwijl bij de start de konsulenten sterk verbonden waren met slechts enkele buurten (projekten) is hun taak geleidelijk verlegd van een controlerende ondersteuning naar een ondersteuning, die moet bijdra-

gen tot een erkenning van de problemen van de buurten. Meer probleemstellend dus. Dat betekent niet alleen dat de kontakten met de buurten en hun komitees incidenteler worden, maar ook dat de controle op de ondersteuning vanuit de buurten moeilijker is geworden. "Deskundigheid onder controle?" is dan ook een klemmende vraag. En daarbij wordt niet alleen gedacht aan de konsulenten maar aan alle stedelijk opererende "ondersteuners".

Zoals reeds is gesteld, is voor het goed functioneren van de technische ondersteuner (konsulent) een basisvoorwaarde, dat opbouwwerk of een goed georganiseerd komitee (kader) aanwezig is, dat het proces en de daarbij geleverde kennis kan bijsturen met het oog op een lange termijn ontwikkeling; wil het komitee niet de ene deskundige inruilen voor de zgn. "goede" en wil het proces er ook op gericht zijn dat mensen steeds meer in staat zijn om hun eigen belangen te verdedigen. Belangrijk is dat zowel in de buurt als op stedelijk niveau organisatieverbanden ontwikkeld worden, die uitgaan van de problemen van de mensen en die gedragen worden door de mensen. Daarnaast stelt het specifieke eisen aan de wijze, waarop de ondersteuning geleverd wordt: vertaal de informatie, advies of onderzoek in termen die aansluiten bij de ervaringswereld van de bewoners, zoals gezondheid, veiligheid, woongerief, woonlasten en "hun" woonkultuur. Breng dus de techniek terug tot de woonervaringen van de bewoners.

Voorwaarden

Als we de organisatie van komitees zien als een recht, dan moeten er voorwaarden zijn om dit recht ook te realiseren.

Als ondersteuning moet men dus in het verlengde daarvan een aantal dingen organiseren in de voorwaardenscheppende sfeer. Wat belangrijk is voor het functioneren van buurtkomitees en een mogelijke samenwerking tussen deze komitees, is een aantal "gereedschappen" waar de komitees gebruik van kunnen maken, als zij dat nodig vinden. Deze gereedschappen moeten in eerste instantie aanwezig zijn op buurtniveau, zoals het opbouwwerk voor begeleiding en materiaal, de buurt- en clubhuizen voor akkommodatie enz. enz.

De wijze waarop dit wordt ingevuld behoort tot de taken van de wijk-opbouworganen. Daarnaast zijn er gereedschappen die op stedelijk niveau georganiseerd worden. De voorziening die hiervoor nodig is, is een soort timmerkist, waarin de gereedschappen aanwezig zijn.

De komitees kunnen hierop aanspraak maken voor het voeren van hun akties in de buurten en akties die voortkomen uit verschillende vormen van samenwerking met andere buurten.

Bij het soort gereedschap denkt men in hoofdlijnen aan de volgende zaken:

1. algemene informatie
2. sekretariaat (als signaalfunctie)
3. overzicht
4. specifieke kennis
5. middelen - apparatuur
6. begeleiding.

Om de kist als voorziening op stedelijk niveau bij elkaar te houden en om zoveel mogelijk in de wijze van ondersteuning op één lijn te komen, is het in ieder geval belangrijk dat de organisaties onderling een uitstekende samenwerking hebben en het eens zijn over elkaars doelstellingen. De instellingen kunnen hierover duidelijke zaken opnemen in

hun beleidsplannen, zodat de levering van het gereedschap gezien kan worden als een recht, waarop bewonersorganisaties aanspraak kunnen maken.

Andere organisatievorm

Voor de coördinatie en een beleid op langere termijn zou er een andere organisatievorm nodig zijn. Een organisatievorm waarop de bewonersorganisaties die ondersteund worden of willen worden, zelf invloed kunnen uitoefenen. Een organisatie waaraan de bewonersorganisaties eisen kunnen stellen en die een waarborg is voor het recht op deskundige ondersteuning.

De Dordtse konsulenten maken onderscheid tussen incidentele en permanente ondersteuning. Bewonersorganisaties die deelnemen in gemeentelijke projectgroepen probeert men zoveel mogelijk op incidentele basis te ondersteunen. De STOK verleent slechts aan vier organisaties permanente ondersteuning.

De beperking van de ondersteuning voor slechts vier organisaties heeft als doel om in ieder geval voor deze vier een permanente ondersteuning, ook op langere termijn, te verzekeren. Dit als voorwaarde voor een bijdrage waarbij bewoners vat krijgen op deskundigheid, waardoor op langere termijn zij ook controle krijgen op de specifieke deskundigheid van de overheidsapparaten.

Door de toename van het aantal komitees in de initiatieffase, dreigt ook deze manier van werken opnieuw in de knel te komen door tijdgebrek van de konsulenten. Het voorstel is dat een comité, dat het aanbod van de gemeente krijgt voor participatie in een projectgroep, het recht heeft op controlerende ondersteuning van 10 - 20 uur per week met betrekking tot het probleem dat in de betreffende projectgroep aan de orde is.

De concrete werkafspraken van de konsulenten worden per half jaar gemaakt in de vergaderingen van het Gezamenlijk Komitee Overleg (G.K.O.). Hierdoor is vastgelegd dat de komitees, voor wie de konsulenten werken, zelf het recht hebben om in een gezamenlijk overleg vast te stellen voor welke komitees en op wat voor wijze er gewerkt zal worden.

De STOK vindt dit een eerste noodzakelijke voorwaarde om de "deskundigheid onder controle" te krijgen. Door de wisseling van de aanvragen van de komitees blijkt in de praktijk een bijsturing per half jaar noodzakelijk. De wijze waarop de verantwoording en de verdeling van het werk plaatsvindt, gebeurt op initiatief van de konsulenten door middel van overzichten van de buurten, waarvoor het laatste half jaar gewerkt is en de afspraken die met de komitees voor het komende half jaar gemaakt zijn. Het Gezamenlijk Komitee Overleg legt deze afspraken vast in besluiten. Deze overzichten vormen het werkplan van de konsulenten stadsvernieuwing. Dit werkplan is tevens een eis van de gemeente om in aanmerking te komen voor subsidiëring, krachtens artikel 4 lid 1 van de verordening aanvullende subsidievoorwaarden voor instellingen op het terrein van het sociaal cultureel werk.

VAN RENOVATIE TOT MILIEU-AKTIES

De Alkmaarse Huurdersoverkoepeling is een vereniging van huurdersorganisaties. Bij de AHO zijn inmiddels zo'n 35 verenigingen, werkgroepen en commissies vertegenwoordigd. De AHO is opgericht in 1979. Het werkterrein van de overkoepeling varieert van klachtenafhandeling tot renovatie, van informatie over individuele huursubsidie tot gezamenlijke actie voor huurbevriezing, van streven naar isolatie tot het verbeteren van de leefbaarheid in de buurt.

Een belangrijke functie van de AHO wat betreft de interne organisatie is het uitgeven van een AHO-nieuwsbrief. De nieuwsbrief verschijnt acht maal per jaar en de inhoud bestaat uit informatie over aktueel huurbeleid, huurrecht, stedelijke activiteiten, AHO-beleid, voorbereiden ledenvergaderingen, gebeurtenissen en ervaringen in bepaalde probleemsituaties.

De AHO heeft één opbouwwerker in dienst. Deze neemt een centrale plaats in in de organisatie. Daarnaast vervullen de leden van het AHO-bestuur een steeds belangrijker rol in de contacten met de huurdersorganisaties. Het gemak waarmee die organisaties de AHO weten te vinden, is een maat voor het vertrouwen dat de AHO in Alkmaar geniet. Met het wijkopbouwwerk zijn duidelijke werkafspraken gemaakt, waardoor de samenwerking tussen beiden goed is.

Het afgelopen jaar heeft de AHO zich bezig gehouden met woonlastenonderzoek, -akties en -overleg, jaarlijks overleg tussen huurders, verhuurders en gemeente, model-procedures inzake afschouwing en woningverbetering, het beleid voor centrale antenne inrichtingen, gasprijs-akties, landelijk huurbeleid. Zoals uit dit lijstje mag blijken neemt ook in Alkmaar het bestrijden van de hoge woonlasten een belangrijke plaats in. De betrokkenheid daarbij van de huurdersorganisaties was erg groot, hetgeen ook doorwerkte in de belangstelling voor het stedelijke beleid bij andere onderwerpen.

Naast de AHO is in Alkmaar het Overleg Stadsvernieuwing Alkmaar actief. Het OSA vormt een platform van buurtorganisaties uit oudere buurten en wijken. Bijeenkomsten worden belegd op voorstel van één of meer organisaties of op initiatief van de opbouwwerker oude kernen, die als werksekretaris voor het OSA optreedt. De onderwerpen die de OSA behandelt zijn van belang voor meer dan één wijk. Waar een uitgebreide behandeling nodig is, stelt men werkgroepen in. Het OSA tracht te komen tot gemeenschappelijke reacties op bepaalde onderwerpen of stimuleert aangesloten buurtorganisaties tot het samenstellen van een reactie. Vanuit het werksekretariaat worden naast het beleggen van bijeenkomsten en het verzorgen van materiaal hiervoor, raadstukken en andere voor een bepaalde buurtorganisatie van belang zijnde stukken toegestuurd. Er zijn werkgroepen rond de volgende problemen: Organisaties stadsvernieuwing, begeleidingsgroepen; inspraakprocedure; verkeerscirculatieplan; parkeerplan binnenstad; kantorenbouw; scholensituatie in binnenstad en omstreken; inspraakprocedure landbouwhuisbrug; sociaal-kultureel werk in de binnenstad en stop de vuilverbranding Alkmaar.

Samen met de AHO behandelde de OSA onderwerpen met betrekking tot renovatie, herinrichtingskosten en woonlasten. Voor de komende jaren zal het OSA zich blijven richten op de genoemde onderwerpen.

AHO, Margriet Lesterhuis
OSA, Joop Nutters
Geesterweg 21, 1815 CS Alkmaar
Tel. 072-127330.

INSPRAAK GEVEN ZONDER DESKUNDIGHEID TE VERLENEN IS FOPSPEEN

deskundigheid

Er lopen in Nederland zo'n 100 mensen rond, die in hun paspoort "bewonersdeskundige" hebben staan. Het zijn meestal bouwkundigen, die bewoners bijstaan in hun onderhandelingen met de gemeente over woningverbetering en vervangende nieuwbouw. Ze opereren niet allen onder de wat merkwaardige naam "bewonersdeskundige", maar worden ook wel: extern deskundige, stadsvernieuwingskonsulent, buurtbouwkundige, technisch adviseur genoemd. Gemeenschappelijk hebben ze:

- technische opleiding
- motivatie om voor bewonersgroepen te werken
- slechte rechtspositie.

Op basis van een gezond wantrouwen

Deze deskundigen kunnen alleen werken in een situatie dat er een gezond wantrouwen tussen de bewonersorganisatie en de gemeente is. Als er geen wantrouwen is, dan kan een ambtenaar dat werk net zo goed doen. Dat is ook vaak de cliché reactie van een gemeentebestuur. Het vragen om eigen deskundigen is een motie van wantrouwen en dus niet honorabel. Zo'n gemeentebestuur vergeet dan dat:

het wantrouwen meestal gerechtvaardigd is, omdat de woningen en de wijk jarenlang verwaarloosd zijn. Bovendien kan het bestaande wantrouwen niet worden weggenomen met een oproep van de wethouder om "samen op de brug" te gaan staan. Wil er echt sprake zijn van overleg, dan moeten gemeente en bewoners aan elkaar gewaagd zijn.

Inspraak geven zonder deskundigheid te verlenen is een de stadsvernieuwing een fopspeen. In de besluitvorming spelen technische argumenten nu eenmaal ook een belangrijke rol. De technische argumenten moeten door de bewoners beoordeeld en weerlegd kunnen worden.

De bewonersorganisatie moet dan nog wel enig geloof hebben dat de gemeente met argumenten te overtuigen valt, anders heeft het inschakelen van deskundigheid geen zin. Een gezond wantrouwen dus. Het is niet voor niets dat juist in Rotterdam de figuur van extern deskundige zo is aangeslagen. De Rotterdamse stadsvernieuwingaanpak wordt wel aangeduid met een koalitiemodel, ergens tussen inpakmodel en konfliktmodel in.

Inpakmodel

Gemeente lijmt de bewoners

Koalitiemodel

Gemeente en bewoners werken op punten samen en bestoken elkaar op andere punten

Konfliktmodel

Gemeente en bewoners staan als kemphanen

Tot de taak van de extern deskundige behoort in het algemeen:

- adviseren van bewonersorganisatie
- controleren van gemeentelijke plannen
- aandragen van alternatieven.

Dit alles om reële afwegingen te maken (sloop, verbetering, onderhoud) en om het onderste uit de kan (woonlasten en kwaliteit) te halen.

De Rotterdamse situatie leert dat bewonersorganisaties die externe deskundigheid hard nodig hebben. Bewonersorganisaties zouden het recht moeten hebben op het aantrekken van eigen (tegen)deskundigheid. Die deskundigheid zal meestal op bouwtechnisch gebied liggen (of het optrekkend vocht gevolg van grondwaterstand of ventilatiegebrek is), maar kan ook heel goed op juridisch gebied liggen (hoe spannen we een kort geding aan tegen de eigenaar wegens gebrekkig onderhoud).

Vaak zal het om tegendeskundigheid gaan: slimmer en sneller dan de ambtenaren zijn. Soms zal het om eigen planontwikkeling gaan, bijvoorbeeld in een wijk met voornamelijk eigenaar bewoners. Die kunnen hun eigen bouwbuero oprichten om zelf verbeterplannen te maken, zoals in Oudwijk/Utrecht gebeurt.

Er zitten een paar risico's aan het fenomeen eigen deskundigen, die ook even genoemd moeten worden om er niet helemaal een halleluja verhaal van te maken.

- Bewoners zijn zelf het meest deskundig in de kwaliteiten en gebreken van hun woonsituatie. Die specifieke deskundigheid mag hen niet ontnomen worden, niet door ambtenaren en ook niet door extern deskundigen.
- Stadsvernieuwing is een maatschappelijk probleem, dat om politieke oplossingen vraagt. Deskundigheid alleen lost niets op. Actie en organisatie zijn belangrijker dan tegendeskundigheid.
- Stadsvernieuwing mag geen ondersje worden van deskundige ambtenaren en deskundige extern deskundigen, die namens "de" bewoners opereren.
- Door grote nadruk op deskundigheid, kan de bewonersorganisatie zich gaan verliezen in details, procedures, ambtenarij.

Overlaten aan de beleefdheid?

Het is gek dat er tussen de diverse steden zo'n verschil bestaat in de mate waarin bewonersorganisaties gebruik kunnen maken van externe deskundigheid. In Rotterdam lopen er ongeveer 60 externe deskundigen, dat is 1 op 4.500 bewoners van een stadsvernieuwingsgebied, ofwel 3 deskundigen per stadsvernieuwingsgebied. In Amsterdam en Den Haag zijn er veel minder externe deskundigen, ongeveer 10 per stad.

De betaling van de externe deskundigen is een janboel. De meesten worden betaald uit de algemene middelen van de gemeente. In Zuid-Holland wordt er een tiental betaald uit het provinciaal stadsvernieuwingsfonds. Verder wordt het aan de beleefdheid van de gemeente en woningbouwcorporatie overgelaten of inspraakgelden bestemd worden voor de bewoners of voor het bestuur. Meestal is dat laatste het geval (MG 79-26, MG 80-33, MG 81-13). Het is duidelijk dat dit dus niet aan de beleefdheid van het gemeentebestuur kan worden overgelaten. Welk gemeentebestuur is zo wijs om de eigen oppositie te subsidiëren?

Naar mijn idee zou er een regeling moeten komen waaraan bewonersorganisaties in stadsvernieuwingsgebieden het recht kunnen ontlenen om eigen deskundigen aan te trekken. Dit is het buurtbudget. De wet-

telijke basis van het buurtbudget kan gelegd worden in de wet op de stadsvernieuwing (zie het initiatief wetsontwerp op de stads- en dorpsvernieuwing van de NOW, waarin in artikel 9 het recht voor bewoners op financiële steun is geregeld).

Vooruitlopend op een wettelijke regeling zou vast een MG kunnen worden uitgevaardigd om het buurtbudget vast te stellen. Aansluitend bij de Rotterdamse verhoudingen zou de rijkssubsidie jaarlijks f. 20,- per bewoner van het stadsvernieuwingsgebied moeten bedragen, bijvoorbeeld voor een periode van 5 jaar. Een stadsvernieuwingsgebied met 3.000 bewoners kan dan 5 jaar lang beschikken over een extern deskundige voor 4 dagen per week. Het beste lijkt om de rijkssubsidie ter beschikking te stellen aan een samenwerkingsverband van bewonersorganisaties. Dat is de beste garantie dat het geld met de minst mogelijke rompslomp in de wijken terecht komt.

Risikovermindering

Het recht op het aantrekken van eigen deskundigen wordt al jarenlang door vele bewonersorganisaties bepleit. Het wordt tijd dit recht nu eindelijk eens goed te regelen. Zoals gezegd, zijn er wel risico's. De vraag is: "Hoe kunnen we verhinderen dat stadsvernieuwing een ondersje wordt van deskundigen?"- Drie antwoorden, uit de Rotterdamse praktijk:

1. Wanneer stadsvernieuwing eng wordt opgevat, uitsluitend als een produktie-opgave, is de kans op afhaken door "echte bewoners" het grootst. Hooguit gedragen ze zich als konsumenten. Wanneer stadsvernieuwing meer inhoudt, dat wil zeggen:
 - verbetering van voorzieningenpeil, openbaar vervoer e.d.
 - bestrijding van overlast, straatvuil e.d.
 - verbetering van onderlinge kontakten, wijkfeest e.d.
 dan is de kans op ondersjes en elitevorming veel geringer.
2. Wanneer de externe deskundige helemaal gaat meedenken met de gemeente, is de kans op reductie van een maatschappelijk probleem tot een technisch probleem erg groot. Er zal altijd distantie moeten blijven tussen enerzijds bewonersorganisatie en eigen deskundige en anderzijds de gemeente. Voor de bewonersorganisatie is trouwens de gemeente niet de enige sparring partner. Als er meer partijen op de korrel genomen moeten worden, is de kans op procedure-neukerij ook minder. Andere partijen zijn bijvoorbeeld:
 - particuliere verhuurders, die geen onderhoud plegen
 - banken die noodkopers uitpersen.
 Externe deskundigen moeten ook tegen die partijen worden ingezet.
3. Wanneer de externe deskundige tot hetzelfde milieu behoort als de ambtenaar (middenklasse en TH Delft/Eindhoven), is de kans op verbroedering tussen ambtenaren en externe deskundigen erg groot. Helemaal te verhelpen is dit niet, omdat de kinderen van de arbeidersklasse nog altijd ondervertegenwoordigd zijn op hoge scholen. Dus: houdt ze in de gaten, die externe deskundigen.

Gerard de Kleijn, BIB,
Galvanistraat 15, Rotterdam.

UITVERKOOP WONINGWETWONINGEN

De gemeente Emmen, in de zuid-oosthoek van Drenthe wordt door velen op dit moment gezien als de zwarte plek binnen het Nederlandse Volkshuisvestingsbeleid. De PvdA-wethouder Herman Lange presenteerde onlangs de "verkoopnota woningwetwoningen in de gemeente Emmen". Het ligt in de bedoeling ongeveer 1700 woningen te verkopen aan de huidige huurders. Op deze manier wordt een groot aantal woningen met een relatief lage huur aan het bestand onttrokken. Een ontwikkeling waar niet iedereen positief over denkt.

Het zou zo moeten zijn dat de wethouder hierzelf ook nog al wat moeite mee heeft, vooral omdat hij aan het begin van zijn eerste ambtstermijn (vier jaar geleden) de raad de uitspraak liet doen, geen woningwetwoningen meer te verkopen. Toch meent hij een aantal motieven te hebben om tot verkoop over te kunnen gaan van een deel van de woningen die eigendom zijn van de gemeente.

In 1981 deed de Nationale Woning Raad (N.W.R.) een onderzoek naar de onderhoudstoestand van het gemeentelijk woningbezit. Hier kwam uit naar voren dat er de komende vijf jaar zo'n 86 miljoen voor onderhoud uitgetrokken zal moeten worden. En dat, terwijl de gemeente bijna 12 miljoen te kort heeft op de Algemene Bedrijfsreserve (A.B.R.). Het gaat hier om ruim 8000 woningen die gemeentelijk eigendom zijn, maar in beheer zijn bij "de Stichting Emmer Centraal Woningbeheer" (E.C.W.). Deze coöperatie verhuurt samen met het eigen bezit 14000 woningen.

Door verkoop van de 1700 woningen hoopt de gemeente een eventuele meeropbrengst van de boekwaarde aan te kunnen wenden om het tekort van de A.B.R. te verkleinen. Bovendien zullen de verkochte woningen geen onderhoudskosten meer vergen voor de gemeente. Dit alles moet uiteindelijk de overdracht van het rest-bezit aan de E.C.W. vergemakkelijken.

Gemeentelijke verbeteringsplannen lopen vast

Al jaren lang zijn bewoners in onderhandeling met de gemeente over het uitvoeren van verbeteringsplannen. Lang is er geen of gebrekking onderhoud gepleegd, het werd hoog tijd dat er iets ging gebeuren. De meeste klachten komen van mensen die wonen in voornamelijk huizen die vlak voor of na de oorlog zijn gebouwd, zo'n 250 stuks. Ze staan overal in de gemeente verspreid, verdeeld over ongeveer 13 woonkernen (dorpen). Huisjes met lage huren, gebouwd op grote stukken grond. T.o.v. de nieuwbouwwijken staan deze buurtjes nog al geïsoleerd en kennen over het algemeen geen gemeenschappelijke voorzieningen zoals winkelcentra, sportakkomodaties e.d. Zelfs komt het voor dat men niet aangesloten is op het riool.

De meeste bewoners zouden echter voor geen goud weg willen, men woont er vaak al 20 tot 30 jaar. "Liever een beetje ongemak dan dicht op elkaar in een nieuwbouwwijk".

Bij het ontwerpen van de verbeteringsplannen werd er dan ook steeds van uitgegaan dat de structuur van de buurten niet zou worden aangetaast. Om de plannen toch goedgekeurd te krijgen werd er steeds door

de partijen water in de wijn gedaan.

Niets mocht baten en uiteindelijk liepen de onderhandelingen vast, met name omdat de bewoners vast hielden aan een maximum huurhoogte van § 300,-- na verbetering.

Rol van het opbouwwerk

In 1977 nam de gemeenteraad het besluit, om subsidie te verlenen aan de z.g. "Intrimstichting voor het opbouwwerk in het buitengebied van de gemeente Emmen".

Het was de bedoeling dat vanuit deze stichting op den duur één pool van werkers zou ontstaan, waar ook het bestaande jeugd- en jongerenwerk toe zou gaan behoren.

Na de eerste contacten van de Intrimstichting met de instellingen voor J.J.W. uit de verschillende dorpen, werd al gauw duidelijk dat men er niets voor voelde mee te werken aan zo'n organisatie, zolang het uitvoerend werk daar geen aanleiding toe gaf. M.a.w. er moet eerst gewerkt worden en dan zien we wel verder.

Er ontstond een regulier "werkers overleg" (team van werkers) waar zowel opbouwwerkers uit de regio aan deel namen als jeugd- en jongerenwerkers. Voor de (on)duidelijkheid werden ze allemaal "sociaal-kultureel werkers" genoemd.

Na een jaar kwam dit overleg met een "plan de campagne" hierin werd vermeld met welke zaken men zich bezig wilde gaan houden. Men noemde Wonen, Werken, Onderwijs en Voorzieningen.

Het werk diende zich in eerste instantie op het aspekt "wonen" te ontwikkelen, omdat dit gezien de gemeentelijke verbeteringsplannen aktueel was. Ook bleek, dat de meeste instellingen in de dorpen al relaties hadden met bewonersgroepen uit buurten waar renovatie en/of vervanging aan de orde was.

Na een half jaar werken met het "plan de campagne" als uitgangspunt bleken werkers maandelijks met elkaar te overleggen en ervaringen uit te wisselen. Bewoners echter opereerden afzonderlijk van elkaar, ondanks het feit dat men met dezelfde huiseigenaar te maken had. Een drietal bewonersgroepen kregen op den duur in de gaten dat er een samenhang bestond tussen hun problemen en die van bewoners uit andere dorpen. Zij namen het initiatief om contacten te onderhouden met elkaar, regelmatig te overleggen, gezamenlijk op te treden indien wenselijk en duidelijker aan te geven wat men van de werkers verwachtte. Zo ontstond het "Regionaal Overleg Bewonersgroepen" (R.O.B.). Het R.O.B. maakte aan de Intrimstichting duidelijk dat zij van haar ondersteuning verwachtte, middels de inzet van een opbouwwerker. De werker zou zich achter de belangen van het R.O.B. stellen en mocht niet optreden als intermediair tussen de partijen. Dit maakte het er voor de Intrimstichting niet makkelijker op, zij zou niet meer kunnen beantwoorden aan de doelstelling die de gemeente haar gegeven had. Op den duur heeft de Intrimstichting het ook moeten bekoopen met opheffing omdat de subsidiëring werd stop gezet.

Het R.O.B. ging verder zonder Intrimstichting, en wist wat subsidie los te krijgen bij de gemeente voor organisatie. Tevens had men bij de koördinatiecommissie van het "Integraal Structuurplan Noorden des Lands" een bijdrage aangevraagd teneinde een opbouwwerker aan te kunnen stellen.

Deze komt er in 1983. Tot die tijd kon men ondersteuning krijgen van een plaatselijke instelling voor sociaal-kultureel werk.

Bewoners willen graag kopen

Het zijn met name de bij het R.O.B. aangesloten bewonersgroepen geweest die na het vastlopen van de onderhandelingen over woningverbetering in zijn gegaan op de suggestie van de wethouder om dan maar te kopen. Hij deed de toezegging dat de verkoopprijs nooit hoger zal zijn dan de boekwaarde van dat moment.

Dit zou dan neer komen op een gemiddelde prijs van f. 13.500 per woning. Als de bewoners de verbeteringen dan zelf zouden uitvoeren, bleef er een netto last over die lager zou zijn dan f. 300,- per maand. De bewoners balend over de lange strijd die op niets uitliep, gingen hier gretig op in.

Op iedere openbare vergadering waar de wethouder daarna aanwezig was werden hem uitspraken of toezeggingen ontlokt, de woningen zo snel mogelijk te verkopen.

In een aantal gevallen maakte hij ook de opmerking dat bewoners maar moesten beginnen met de verbouwing omdat zij zeer binnenkort eigenaar zouden worden. Niemand had toen nog in de gaten dat de eventuele verkoop verder zou gaan dan 250 woningen. De wethouder trok echter wel de konklusie dat hij door het enthousiasme van het R.O.B. nu wel uitverkoop kon gaan houden.

Gezien de inhoud van zijn nota "verkoop" wil hij een oplossing vinden voor heel andere problemen, die minder te maken hebben met de belangen van de 250 gezinnen waar het in eerste instantie om ging. Het dreigt overigens nog veel enger te worden, als de wethouder ingaat op de suggestie van dhr. P. Snel, fractievoorzitter van de PvdA van de gemeenteraad. Deze wil wel meewerken aan de verkoop, maar er moet wel winst gemaakt worden "anders verkoop je niet" zei hij onlangs in een commissie-vergadering.

Ook het R.O.B. zal het de komende tijd niet makkelijk krijgen.

Bij de onderhandeling over haar subsidie-aanvraag met de gemeente is te kennen gegeven, dat het werk van het R.O.B. wel aan moet sluiten bij het gemeentelijk beleid.

Men bedoelde hiermee te zeggen dat het R.O.B. de samenwerking tussen de instellingen voor sociaal-kultureel werk moest bevorderen. Een belang waar de aangesloten bewonersgroepen bepaald geen prioriteit leggen. Zij zullen het de komende tijd druk genoeg krijgen om hun eigen belangen te behartigen.

Het feit dat de meeste aangesloten bewoners graag hun woning willen kopen is niet goed ontvangen door verschillende "huurdersorganisatie" van het N.V.H.

Het is niet te hopen dat hierdoor bewonersgroepen vechtend met elkaar ten onder gaan.

*Metze Geertsma, opbouwwerker
Stichting Sociaal Kultureel
Werk, Postbus 36,
7890 AA Klazienaveen.*

VROUWEN AKTIEF IN DE WIJK

vrouwen

"... Ja, dan zeggen ze "ik kan die vent niet volgen" of ... , Nou, dan zeg ik "stel je niet aan, je bent niks minder als een ander, moet je eens aan hem vragen of ie kookt! Nou, daar maakt-ie niks van", Ik zeg dan altijd "de één is goed in dit en de ander in dat". En hij kan daar wel mooie woorden staan te gebruiken, maar ik weet wat er aan mijn woning mankeert en het enige wat ik kom vragen is of het gerepareerd wordt. En dan kan hij me met duizend woorden iets terug zeggen. Hij hoeft alleen maar ja te zeggen en alles wat hij voor de rest staat te verkondigen, raakt kant noch wal!.. "

In dit artikel wil ik wat vertellen over vrouwen in stadsvernieuwingsgebieden en over hen, die op de één of andere manier actief zijn geworden in hun buurt, in het buurthuis, in bewonersorganisaties, in een werkgroep stadsvernieuwing.

Ik wil ze ook zelf aan het woord laten komen door gedeeltes te gebruiken uit interviews, gesprekken die ik heb gehad met een aantal vrouwen in een stadsvernieuwingsgebied.

Bijna allemaal zijn ze huisvrouw, hebben ze hun taak als echtgenote/ moeder en verzorgster. Door hun taak blijven ze hele dagen in hun buurt, beleven de buurt op een hele intensieve manier, maar vooral de woning, hun werkplek.

Maar die woning staat in een stadsvernieuwingsgebied; soms zijn deze woningen, vaak huurwoningen, in een schrikbarend slechte staat, toestanden waar vrouwen als huisvrouw elke dag mee gekonfronteerd worden. Over gebreken aan de woning:

"Als mijn man 's morgens vroeg naar zijn werk gaat en ik probeer een half uur later de ramen open te stampen en 't blijkt dat ze niet open gaan, ben ik degene die zich daar kwaad over maakt.

Als hij thuiskomt, zijn de ramen heus wel open; ik heb inmiddels met een breekijzer en een keteltje heet water wel geprobeerd om dat te verhelpen. En ik ontdek natuurlijk ook de schimmelplekken in het keukenkastje, tja."

Ook de woonomgeving, de buurt is aan het aftakelen: slecht onderhouden wegen, druk verkeer in straten die daar niet bepaald op berekend zijn, geen parkeerruimte, praktisch geen nieuwe groenaanplantingen, vol onkruid staande zandbakken, winkeliers die failliet gaan.

Maar de sfeer in de buurt wordt door de vrouwen heel positief ervaren: *"... naar z'n bedje gebracht en dan kwam ze thuis en dan was alles al gedaan. Dan had-ie ook al gegeten. Dat gebeurt gewoon hier, dat kan. Probeer 't maar 'ns op een flat. Ben je gek, ze leven allemaal hun eigen leven. Ja, en dan zeg ik, het huis mag dan wel kleiner zijn, maar de buurt is fijner, prettiger, leefbaarder, persoonlijker. Vroeger had ik iets tegen W., maar ik wil er voor geen geld meer uit!"*

Het grootste deel van de vrouwen, die ik geïnterviewd heb, komt oorspronkelijk niet uit de wijk, waar ze nu wonen. Dat is ook niet zo gek, want juist in deze oudere wijken heeft een hele verandering plaats gevonden. Vele grote gezinnen en de meer draagkrachtigen zijn naar nieuwere en grotere woningen verhuisd. Er voor in de plaats kwamen en bleven vooral economisch zwakkere groepen, mensen met niet zo'n groot inkomen; zo wonen er nu veel weduwen, ook wel weduwnaren, alleenstaande moeders, buitenlandse werknemers met hun gezinnen en ook jonge gezinnen. Het merendeel van de vrouwen had, voordat ze er ging-

en wonen, een nogal negatief beeld van de wijk: "ja, toen zeiden de mensen: wat heb je nou in godsnaam gedaan, wie gaat daar nou wonen!".

Slechte omstandigheden brengen vrouwen (weer) bij elkaar

Deze verandering in beleving van aanvankelijk negatief tot later positief kwam niet zo maar tot stand.

De aanleiding bij de meeste vrouwen was, dat ze, meestal vanuit hun rol als echtgenote/moeder en verzorgster, actief werden. Oorzaken waren slechte woonomstandigheden, gevaarlijke wegen, geen krèche, geen groen; kortom zaken die voor hen belemmerend zijn om hun werk goed te kunnen doen.

Hier zit eigenlijk iets heel dubbels in:

Vrouwen in nieuwbouwwijken worden juist dóór hun rol en taak als huisvrouw en dóór een "volmaakte omgeving" vóór deze rol, enorm geïsoleerd; anders gezegd "geprivatiseerd", op hun privé teruggevoerd.

Vrouwen in oudere wijken worden konstant gekonfronteerd met omstandigheden, waardoor ze niet geheel kunnen werken, wonen en leven als de ideale echtgenote/moeder en verzorgster: de woning, waar nogal eens het één en ander aan mankeert, de buurt die een aantal voorzieningen niet heeft, de straat die levensgevaarlijk is, de huur die veel te hoog dreigt te worden, zodat er op de huishoudportemonné een aanslag wordt gepleegd

Juist deze zaken brengen vrouwen (weer) bij elkaar om erover te praten, te klagen en misschien ook naar buiten toe iets aan te doen.

Een buurtwerkster: "Bij de eerste straatvergaderingen zie je vrouwen, die duidelijk afgesproken hebben samen te gaan. Je merkt dat ze dingen flink doorgepraat hebben van te voren. Later verandert dat wat. Het is ook vaak de eerste keer in hun leven, dat ze naar een vergadering komen!"

Van de ene activiteit komt de andere

Natuurlijk is voor een aantal vrouwen de manier waarop ze uiteindelijk actief worden in een bewonerskommissie of een werkgroep stadvernieuwing verschillend. Het is ook wel belangrijk om te vermelden dat activiteiten en acties van vrouwen ter verbetering van de woning of woonomgeving niet lós worden gezien van andere activiteiten die ze verrichten, activiteiten die vaak meer op het sociaal-kulturele vlak liggen. Ze beginnen in een club- of buurthuis als vrijwilligster, of net andersom: door het werk in een bewonerskommissie komen ze in aanraking met het buurthuis en worden dan vrijwilligster.

Dit laatste heb ik vooral gemerkt bij oudere vrouwen, terwijl het eerst genoemde vooral jongere vrouwen met kinderen betrof. Een vrouw, samen met haar buurvrouw, kwamen in het buurthuis terecht, nadat ze onderling al een soort "netwerkje" hadden opgezet, wederzijdse burenhulp, waar ze toch meer vrouwen in wilden betrekken:

"Ik dacht, we hebben een buurthuis, maar we mogen er "niet in". Tenminste, dat idee had ik. Nou ja, we wilden wat. Ze hebben hier van alles: voor de bejaarden een bejaardensoos, bejaardengym, de kinderen kinderclubs. Wat hadden ze voor ons? Praktisch niks, ik zie mezelf niet volksdansen, ook niet meedoen aan zo'n creativiteitsmiddag. Nee, als ik in dat buurthuis wil, wil ik er zelf uitmaken wat ik er ga

doen, en niet in een clubje of in groepsverband. Dus daar begon ik dus over, zo van "we zouden best wel naast een peuterspeelzaal een krèche kunnen hebben", want ze hebben niks. Toen hebben we de koppen bij mekaar gestoken. We hadden (na een rondgestuurd stencil) er al een aantal mensen voor. We zijn toen ook begonnen, omdat we zeiden "een krèche en een oppascentrale, dat zou nooit weg zijn", want dit is ook een straat met allemaal ongehuwde of gescheiden ouders en moeders en die willen ook wel eens een avondje weg".

Helaas is dit plan niet doorgegaan, want:

"Er kwamen mensen bij en die wilden het een beetje professioneler gaan maken, nou en dat duurt nog jaren, en dan heeft het voor ons geen zin meer. Ja, mensen die ook die studierichting hadden, hè. Hij wilde natuurlijk met subsidie gaan draaien en dan wordt 't allemaal veel moeilijker, dus dat zal z'n tijd wel duren".

Dáárna zijn ze met de straat "begonnen", een straat, eigenlijk een woonerf, waar veel te hard gereden wordt:

"Ja, en hoe je ertoe komt, dat is eigenlijk door dát daar (wijst op haar dochtertje), dat is het enigste wat ik heb".

En over een gesprek van de bewonerskommissie en de gemeente:

"Ja, maar daar was geen geld, en jaja, dus ik werd toen wel heel erg fel en ik zei: "O, als er geen geld is, dan doen we het dus niet, dus dan kunnen we de kinderen wel dood laten rijden, want we maken wel weer nieuwe", want daar kwam het op neer, ja! En in feite is het zo, daar gaat men van uit!"

Zo werd de ene buurvrouw actief in de bewonerskommissie en de andere werd actief in de buurtkrantredactie:

"Ja, want als zij erin zit, zit ik er ook een beetje in; ik zat net bij de redactie, de oppascentrale en we waren van plan om een kinderkrèche op te zetten, toen werd het echt een beetje teveel".

Bij de oudere vrouwen ging het net andersom, zij begonnen in hun buurt met huis-aan-huis enquêtes, handtekeningen-akties over de kwaliteit van de woning. Twee van de oudere vrouwen zijn ook begonnen met een bewonerskommissie.

"Ik ben met een handtekeningenactie begonnen, omdat ik wist en hoorde, dat er zoveel klachten waren en zoveel eh, dingen die eigenlijk heel erg waren, gerepareerd moesten worden. En de mensen belden en belden maar en er werd nooit gehoor aan gegeven".

Twee van de oudere vrouwen waren in hun bewonerskommissie de enige vrouw. Beiden zijn geen voorzitter geworden:

"En toen zeiden ze tegen mij, jij wordt de voorzitter. Ik zei: "Ik niet, nee geen voorzitter". Ik had er geen voorstelling van, misschien ook zo iets van: 't wordt veel te veel en dan rust alles op jou. Toen zei hij "dan word je de secretaresse". En da's veel meer werk dan de voorzitter heeft, maar ja op dat moment, omdat ik er zo vreemd voor stond, heb je daar gewoon geen erg in".

Voor de oudere vrouwen noemden als belangrijkste werk in de bewonerskommissie het contact hebben en voorlichting geven over regelingen aan de buurtbewoners, terwijl niemand van de mannelijke leden van de bewonerskommissie huis-aan-huis gaat en dergelijke contacten heeft.

"Je komt dan bijvoorbeeld bij mensen en die gaan over hun leven vertellen, hè. En dan hoor je natuurlijk ook wel minder leuke dingen. Nou ja, goed, dat is dan wel fijn voor die mensen als je ze gewoon aan-

hoort en ze een troostend woord geeft".

"Maar ik vind het belangrijk, als je elkaar nodig hebt, dat je er bent. Het is wel zo, dat hebben ze hier in de straat in de gaten, als er wat is in de straat van narigheid, dan komen ze naar mij toe. Ze zeggen wel eens lachend "je moet eens naar de gemeente gaan, of je een uitkering kunt krijgen, want je bent net een sociaal werkster hier in de straat!".

Waarom vrouwen weer afhaken

Ondanks dat veel vrouwen erg betrokken zijn bij acties rond verbetering van de woningen e.d., er een tijd lang actief in zijn, houden ze, na verloop van tijd, toch op of nemen er wat meer afstand van. Het "lange ademwerk", het konstant maar doorgaan, doorzeuren wat meestal nodig is voor een bewonerskommissie, doet veel vrouwen afhaken. Hierop wil ik in dit artikel niet verder doorgaan. Daarnaast zijn vergaderingen met bewonerskommissies vaak op uren, die slecht uitkomen: "Ik denk ook dat vrouwen weggaan, omdat niet alle mannen zijn als mijn man, en dat die wel eens boos worden. Net als bij C.W.B., je wordt wel eens op een vergadering uitgenodigd om vijf uur en die mannen uit deze wijk willen om vijf uur warm eten. En die vrouw kan de hele dag doen wat ze wil, al blijft ze op bed liggen, maar Pa moet om vijf uur z'n prak op z'n bord hebben. En dan gaan de vrouwen soms. Ze moeten kiezen tussen een huis vol ruzie óf wat ze eigenlijk zélf heel leuk vinden. En ze kiezen dus voor de lieve vrede en blijven thuis".

Vooral in het begin van een huuractie, of een actie ter verbetering van de woning zijn er veel vrouwen bij betrokken:

"Ja, 't waren veel vrouwen, er waren wel wat mannen bij, maar hoofdzakelijk waren het natuurlijk de vrouwen".

Maar ze haken weer af:

"Ja, maar ik kan het me heel goed voorstellen, hoor. Ik denk, dat een bewonerskommissie meestal ondankbaar werk is. Je moet ook altijd onderhandelen met mensen, die een heel ander taalgebruik hebben dan je zelf hebt. D'r zijn er zelfs een aantal die dat expres doen om jou de indruk te geven dat je dom bent, zodat je niks durft te zeggen".

Over een werkgroep:

"De eerste vergadering, ik trok m'n netste jurk aan, zorgde dat m'n haar in de krul zat en kocht sigaretten in plaats van shag. Maar wat bleek nou? Op die vergadering waren allemaal van die studententypes, met toentertijd van dat ontzettende lange haar en spijkerbroeken, dus ik stak juist ontzettend af".

"De eerste vergadering, ik voelde me erg onzeker, want ze hadden van die dure woorden "een hiërarchische instelling". Ik weet nog goed dat ik tot 's nachts drie uur heb liggen denken wat dat nou in godsnaam was!".

Deelname in Werkgroep Stadsvernieuwing

Van de vrouwen die ik geïnterviewd heb, zaten er twee in een werkgroep stadsvernieuwing. De anderen trok dat niet zo:

"Maar waar ik me heel weinig mee bezig wil houden, is die stadsvernieuwing, dat zie ik echt niet zo zitten; die straat is voor mij veel belangrijker dan de rest, natuurlijk, want d'r zijn altijd wel mensen die

daarvoor in actie komen, als iets hun niet bevalt. Maar het is altijd stads en nog eens stads en nog eens stadsvernieuwing. Ik heb daar echt niet zoveel verstand van. Zeker niet van een architect of zo. Dat trekt me niet zo, en meestal ga ik dan ook weg, hoor. Het zijn echt wel zaken voor mensen met koppie-koppie, die weten waar ze over praten. Ik luister dan wel eens, en ik begin er ook steeds meer van te begrijpen, maar om nou te zeggen "dat vind ik een fijn onderwerp om over te praten? Nou nee!"

Sommige dingen schuiven naar de achtergrond:

"En ze zijn ontzettend druk met die stadsvernieuwing en wat hier allemaal gebeurt, dat is gewoon vergeten! Dat van die krèche, dat verwartert gewoon! Geen tijd ook, we hebben maar één buurtwerker".

Een vrouw, die wél in de stadsvernieuwingswerkgroep gegaan (is ook al jaren actief in de wijk):

"Ik zit graag in die stadsvernieuwing om te kijken of alles een beetje, ja, voor de wijkbewoners zo goed mogelijk geregeld wordt. Ik ben ook expres naar vergaderingen in andere wijken gegaan. Ik dacht: "als het bij ons zover is, dan weet ik dat ik moet zorgen, dat er geen parkeergarage komt en dat niet dit of dat, want dáár gaan ze er de mist mee in".

En ook weer over taalgebruik:

"Dat vind ik misselijk en daar mag-ie best wel op gewezen worden, dat-ie woorden zit te gebruiken, die wij niet weten. En dan zeg ik gewoon "ken dat óók in gewoon Hollands?" Dat durfde ik vroeger niet te doen, maar daar kom je na een paar keer wel achter, want je loopt je thuis gek te piekeren wat ze bedoeld hebben! En daar pas ik nou voor, ik vraag het nou in ene keer!"

Maar de meesten zaten niet in zo'n werkgroep stadsvernieuwing. Zoals de buurt er nu uitziet, hun straat, hun directe belangen spreken meer aan. Daarbij komt ook de, door ervaring opgedane kennis over de werking van het (logge) gemeente-apparaat, waar ze tegenover komen te staan als bewonerskommissie, als bewoners.

Positieve gevolgen van 't actief worden

Op de vraag: "Heb je het idee, als je met iets begint, een actiegroep of zo, dat je je sterker kunt maken in je grieven?", kwam als antwoord: "Nee, ik voel me juist machtelozer de laatste jaren. Nou, ik denk dat sommige dingen niet anders kunnen, hoor, maar ik ben erg teleurgesteld in de plaatselijke politiek. Hoe is het mogelijk, dat iemand, die voor z'n werk betaald wordt, ervoor opgeleid is, zulke dingen doet. Als je ze als vrijwilliger zou doen, kwam je nooit aan de beurt. Zo'n boekhouding van 't buurthuis, daar mag nog geen speld tussen te krijgen zijn, in drievoud ..."

"Vroeger had ik altijd 't idee dat onze Nederlandse staat een onaantastbaar iets was; dat een soort maffiapraktijken, zoals in andere landen, hier helemaal niet konden. Dat heb ik nou niet meer!"

Alle vrouwen hadden het idee, dat ze erg veel leerden; allen hadden vroeger ook meer vertrouwen gehad in allerlei ambtelijke apparaten, behalve degenen, die al eerder actief waren geweest.

Tot nu toe heb ik een aantal punten aangetipt, die er de oorzaak of het gevolg van 't actief worden van vrouwen waren, naar buiten toe. Maar, zoals al eerder gezegd, zien de vrouwen hun, meer gerichte,

akties niet apart van andere activiteiten, meestal op sociaal-kultureel terrein. Het is óók voor vrouwen vaak onmogelijk om haar akties buitenshuis gescheiden te houden van haar thuis, haar relaties (want om hén begint ze er vaak aan).

"To abandon the home is already a form of struggle" = het huis verlaten is reeds een vorm van strijd (Cynthia Cockburn).

Niemand van de vrouwen, die ik geïnterviewd heb, had ernstige moeilijkheden om actief te kunnen worden, (hetgeen nogal logisch is, want degenen die niet actief (konden) worden, heb ik niet kunnen interviewen, binnen het kader van het onderzoek), maar de meeste vrouwen kenden wel gevallen, waar de thuissituatie zo moeilijk zou worden, dat vrouwen wel wilden, maar het echt niet aandurfd.

Maar het actief zijn had voor hen wel gevolgen, zowel voor hen persoonlijk als voor de rest van de familie. Deze veranderingen werden als zeer positief ervaren:

"Je ramen moesten elke week gezeemd, je gang gedweild, je looper geklopt en dat deed je. En eigenlijk, toen ik in het buurtwerk terecht ben gekomen, toen ben ik een heel stuk bewuster gaan leven. Je gaat je nu écht afvragen, heeft die en die wel gelijk én kan het niet anders!"
"Ik ben tot de ontdekking gekomen, ik ben tegen m'n dertigste actief geworden, dat ik het nooit meer kwijt zou willen zijn. Ik vraag me nu gewoon af, wat ik de eerste tien jaar van m'n trouwen heb rond lopen dobberen".

Ook bij één van de oudere vrouwen is het huishouden er heel anders uit komen te zien (ze woont alleen):

"Nou, dat is nog maar kort, hoor. Dat is nog maar zo'n jaartje geleden dat ik er anders over ben gaan denken. Zo van, nou ik heb een vrije dag en dan ben ik toch gek, dat ik m'n huis overhoop ga gooien. Want toen moest alles steeds overhoop, da's natuurlijk onzin!"

Er kwamen ook ander soort veranderingen:

"Vroeger viel ik hem lastig onder het eten en dan vroeg ik "weet je hoeveel dat stukkie vlees kost?", nou en dan hoefde hij al niet meer! Ja, wat had je voor gespreksstof? Maar nou heb je zo'n hoop andere dingen om over te praten!"

"Ik heb er ook wel huwelijken aan kapot zien gaan; als je daar thuis niet mee terecht kan, dan komt er wel een soort kloof!"

"Overdag kwam ik de deur niet uit met die twee ukken. Nou gaat hij (haar man) ook wel eens mee naar gemeenteraadsvergaderingen. En da's hartstikke leuk, weken om over te praten. Dus eigenlijk doet 't een heleboel goed. Ook de kinderen, die zijn veel meer op de hoogte van zulk soort dingen".

Over rolpatronen thuis:

"We zijn op de hele oude leest getrouwd, met twaalf lakens en slopen, je stofdoekenmandje hoorde vol te zijn, alles was er, de gebaksvorkjes, de theelepeltjes, alles. Ik bemoeide me nergens mee, ik was een keurige huisvrouw. 's Morgens kwart over zes op, gelijk met m'n man, en alles werd gepoetst, geboend, geen stoffie lag er. Maar nu zijn we naar een periode gegroeid, waar menig feministe nog over loopt te schreeuwen, het moet zus of zo. Da's gewoon gegroeid..."

Ruimte voor vrouwen

Zoals ik al eerder heb gezegd, heb ik in dit artikel erg veel "aangestipt". Ik weet zeker dat over praktisch alle onderwerpen veel meer te zeggen is, maar m'n bedoeling is een globaal beeld te geven.

Op deze plaats wil ik benadrukken, dat te vaak vrouwen in buurten benaderd worden als huisvrouwen en dat er veel te weinig aandacht wordt besteed aan het feit dat ze óók buurtbewoonster zijn.

Ik wil besluiten met een gedeelte uit een artikel, genaamd "Geef vrouwen de ruimte!!", dat geschreven is als reactie op het hoofdstuk "wonen" uit de nota Vrouwen Bestaan, die door een emancipatiekommissie Rotterdam is opgesteld.

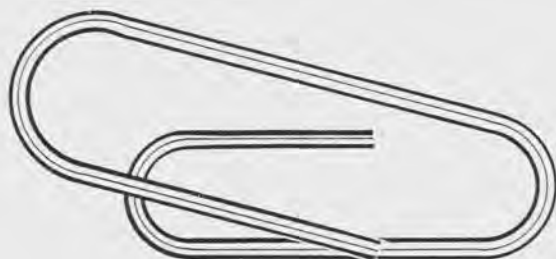
"...dan zien we dat de bouwwereld wordt beheerst door mannen. Politici, deskundigen: vrouwen zijn er nauwelijks aanwezig. Beleidsbeslissingen worden niet door vrouwen genomen. Bij inspraak groepen en projectgroepen valt ons op, dat de vrouwen vaak de akties dragen als het gaat om hun direkte woonbelang (huurakties, energieprijzen). Op het nivo van bestemmings- en beleidsplannen zijn de mannen vaak weer oververtegenwoordigd.

Maar hoe kunnen wij van deze buitenshuis werkende en vaak thuis goed verzorgde mannen verwachten dat zij plannen en bouwen op vrouwenbelang???? Voor de vrouw die thuis de huishouding runt kunnen de eisen t.a.v. haar arbeidsplek er wel eens heel anders uitzien. Zeker als ze niet 24 uur per dag gebonden wil zijn, maar ook nog wat wil doen aan eigen ontplooiing.

Veel vrouwen zijn bezig met of op zoek naar veranderingen in de bestaande rolverdeling in het gezin, in persoonlijke- en werkrelaties. Zij moeten de deskundigen vertellen welke bouwvormen daartoe bijdragen. Om wat te veranderen moeten vrouwen hun stem laten horen. Wij vinden het belangrijk dat vrouwen hierover met elkaar praten. Dat leidt ertoe, dat onze, misschien nog vage individuele onlustgevoelens worden omgezet in konkrete eisen. Die we dan misschien ook durven te stellen omdat we met z'n allen zijn". (geschreven door het vrouwenoverleg Stadstimmerhuis).

Gonnie Hendriks
studente planologie

(Gebruikt zijn interviews t.b.v. een door mij uitgevoerd onderzoek in opdracht van het V.V.A.O. (Vereniging van Vrouwen met een Akademische Opleiding) in het kader en ten behoeve van de studiedag "Vrouwen bouwen, Vrouwen wonen", die 8 oktober j.l. heeft plaatsgevonden.

iSIC is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

HSA001000005

5
Tijdschriften MO

Prins Mauritslaan 26
2582 LS Den Haag
070-521354

Samenstelling:
Greet Hettinga
Charlotte Krop
Maarten Snel
Wil van de Leur